

Simbolika motiva kuće u suvremenoj hrvatskoj slikovnici

Bonačić, Loreta

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:187980>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

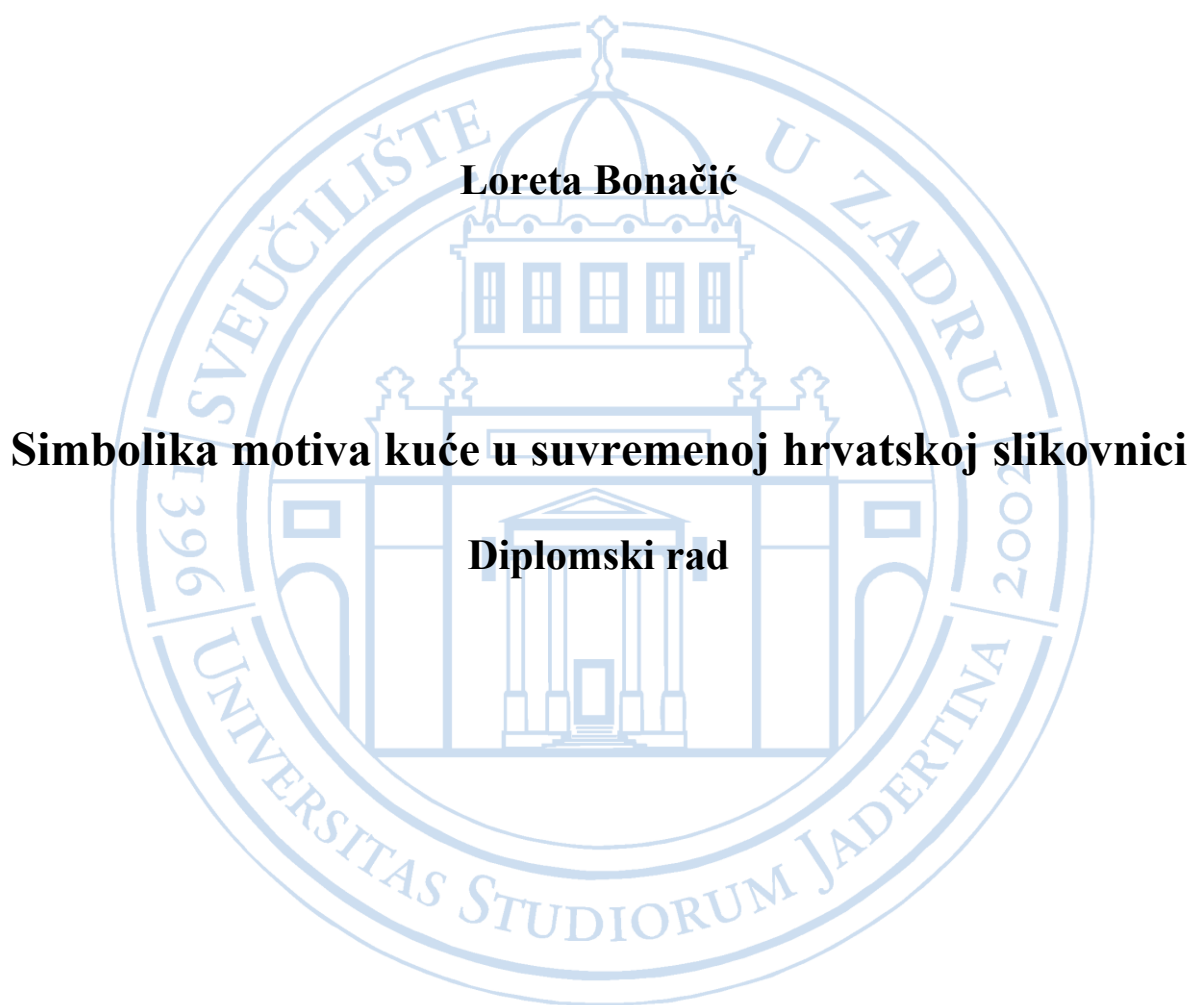
[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj

Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj

Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Simbolika motiva kuće u suvremenoj hrvatskoj slikovnici

Diplomski rad

Student/ica:

Loreta Bonačić

Mentor/ica:

Izv. Prof. Dr. Sc. Katarina Ivon

Zadar, rujan 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Loreta Bonačić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Simbolika motiva kuće u suvremenoj hrvatskoj slikovnici** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 27. rujna 2022.

Sažetak

Cilj ovog rada bio je na temelju postojeće literature analizirati poetske osobitosti suvremene hrvatske slikovnice s posebnim osvrtom na motiv kuće. Slikovnica je najčešće prva knjiga s kojom se dijete susreće te ga ona kao takva odgaja, uči o svijetu i pomaže mu savladati svakodnevne poteškoće s kojima se susreće. Teme koje prevladavaju kako u tradicionalnim tako i u suvremenim slikovnicama su životinje, bajke i dječji svijet, međutim postoje značajne razlike u prikazu tog dječjeg svijeta u tradicionalnim i suvremenim slikovnicama. Dok se u tradicionalnim slikovnicama prikazuju tradicionalne obitelji s dva biološka roditelja i dvoje djece koja žive u idili i miru s jasno naglašenim spolnim ulogama, u suvremenim se slikovnicama prikazuju različite strukture i tipovi obitelji sa svakodnevnim problemima, a pojam majčinstva i očinstva se gubi te se učvršćuje pojam roditeljstva. Odrasli i djeca povezani su domom snažnim emotivnim vezama pa se tako dom automatski povezuje s obitelji te svaki dio kuće ima svoje simboličko značenje. Kroz analizu dvadeset suvremenih slikovnica pokazali smo da je dom u istima prikazan kao sigurno i stabilno mjesto ispunjeno ljubavlju, međusobnim poštivanjem i podrškom.

Ključne riječi:

Dom, kuća, obitelj, suvremena slikovnica, tradicionalna slikovnica

Summary

Symbolism of the house in contemporary croatian picturebook

The aim of this thesis was to examine poetical characteristics of Croatian contemporary picture books with particular overview on the motive of the house using existing and available literature. Often, a picture book is child's first book and it teaches him about the world and helps him overcome some of his daily struggles. Most of the picture books, both traditional and contemporary, are about animals, fairy tales and children's world. However, there are certain differences in a way the children's world is shown in traditional and contemporary picture books. While in traditional picture books we are presented with families that include two biological parents and two children living peacefully with emphasised gender roles, in contemporary picture books we are introduced to different structures and types of families with everyday struggles and tasks shared equally between both parents, no matter the gender. Adults and children are both connected to home with strong emotional bonds so we automatically identify home with family and can say that each part of the house has its own symbolical meaning. Through analysis of twenty contemporary picture books, we showed that home is presented as safe and steady environment filled with love, mutual respect and support.

Key-words:

Home, house, family, contemporary picture book, traditional picture book

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. O slikovnici općenito	1
1.2. Povijesni, umjetnički i kulturološki aspekt slikovnice.....	2
1.3. Funkcije slikovnica	3
1.4. Tradicionalna i suvremena slikovnica.....	4
1.5. Problemska slikovnica	5
2. Što dom predstavlja djetetu?	6
3. Analiza slikovnica po kategorijama	9
3.1. Blagdani u funkciji realizacije obiteljskog zajedništva.....	9
3.1.1. Božićna tišina.....	9
3.1.2. Božić velikih čuda.....	12
3.2. Motiv ognjišta, sobe, ladica i ormara	15
3.2.1. Kod bake	16
3.2.2. Zašto volim ići na spavanje.....	17
3.2.3. Zaboravljeni patuljci	18
3.3. Obiteljski sukobi	19
3.3.1. Tri sestre	19
3.4. Heterogenost tipova obitelji.....	20
3.4.1. Naše obitelji	21
3.4.2. Drveni neboder.....	22
3.5. Smrt i bolest bliske osobe	23
3.5.1. Moj tata se smanjuje	24
3.5.2. Plavo nebo	25
3.5.3. Na krilima ljubavi	28
3.6. Stabilnost doma.....	30
3.6.1. Lord se vraća kući	30
3.6.2. Panika u kući pod morem.....	32
3.6.3. Kisela kuća.....	34
3.7. Slika o sebi.....	35
3.7.1. Crveni slon	36
3.7.2. Moja nosorogata obitelj	37
3.8. Osamostaljivanje.....	38
3.8.1. Žinko u školi	39
3.8.2. Nemaš pojma, Grizlijane.....	41

3.8.3. Strašljiva sova	43
3.9. Upoznavanje s različitim ulogama roditelja.....	44
3.9.1.Sve moje mame	45
Zaključak	48
Literatura.....	49
Analizirane slikovnice	49
Ostala literatura.....	49

1. Uvod

1.1. O slikovnici općenito

Slikovnica je najčešće prva knjiga s kojom se dijete susreće, ona ga odgoja, uči o svijetu, te mu pomaže savladati poteškoće s kojima se svakodnevno susreće. Slikovnica kod djeteta razvija književno-umjetnički ukus, bogati njegov rječnik, djeluje na njegove osjećaje, utječe na njegov stav i zanimanje za knjigu te pomaže razvijanju ljubavi prema čitanju iz užitka.

“Slikovnica kao prva dječja knjiga ima svoju simboličku vrijednost u životu svakog čitatelja. Barem je jedna sačuvana u svakoj privatnoj ili obiteljskoj biblioteci. Njima se, isprva uz pomoć, a kasnije i samostalno, zaranja u čarobni fiktivni svijet mašte i snova, ali i novih spoznaja i iskustava.” (Rupčić, Šimrak i Zalar 2014:2).

Slikovnica navikava dijete na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci mogućnost da vide očima umjetnika. Važno je naglasiti da je kvalitetna slikovnica vrlo složeno djelo i ozbiljan rad.

Svijet dječjih slikovnica neprestano se mijenja, ali njihova uloga u odgoju je stalna. Dječje uživanje u slikovnicama od najranije dobi osnova je za razvoj čitalačke pismenosti, uspjeh u školi te učenje o društvenim vrijednostima. (Batarelo Kokić 2015:378).

Slikovnicama nazivamo knjige za djecu koje su bogato ilustrirane i u kojima se ostvaruje osobito jedinstvo slike i priče. Ilustracije upotpunjavaju i često proširuju sam smisao priče pa tako ona može biti ispričana i bez riječi, samo sa slikama. “Dobra slikovnica i ilustrirana knjiga, po sadržaju zanimljiva, literarno vrijedna i atraktivna po likovnom oblikovanju pruža čitatelju-gledatelju osobito estetsko-spoznajno zadovoljstvo.” (Javor 2000:6).

Slikovnicu određuje ilustracija pa ih tako i ponajprije vrednujemo upravo kroz sliku. Bitna okolnost u kojoj se stvara ilustracija jest ta da ilustratora, neovisno o tome o kojem se umjetničkom stilu radi, na slikanje potiče priča odnosno pisana riječ. “Ilustrator je kreator-interpretator: slušajući prozu ili poeziju prije ostalih, on je prosvjetljuje slikom i tumači na svoj način.” (Hlevnjak 2000:7).

Čitanje i gledanje slikovnice u potpunosti je drugačiji proces od čitanja romana ili zbirke poezije. Kod slikovnica, čitanje postaje interaktivan proces, a ne strogo linearan kao što je u drugim žanrovima. Slikovnica se tako najviše približila suvremenim interaktivnim pričama, s

obzirom na to da čitatelj može i treba više puta pročitati slikovnicu kako bi na individualan način osvijestio njezino značenje. (Zalar 2013: 33-34)

Kako bi učenje predškolske djece bilo kvalitetnije likovni pedagozi već godinama ustraju u tome da slikovnice budu oslikane od strane briljantnih umjetnika. Djeca se upravo putem ilustracije likova, predmeta i pojava uče apstraktnom razmišljanju.

Dizajn slikovnica namijenjen najmlađoj dobnoj skupini djece vodi se i činjenicom da su slikovnice, zapravo, njihovi prvi udžbenici. Slike potiču maštu djeteta pa tako ono može “čitati” i samo slike, odnosno ne treba teksta. U trenutku kada dijete samo počinje čitati i posvećivati pozornost tekstu, likovna komponenta knjige prestaje biti jedini izvor njegova doživljaja pa tako ilustracija počinje gubiti svoju informativnu funkciju i sve više ispunjava estetsku funkciju. (Čačko 2000:13).

Slikovnice se dijele s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, likovnu tehniku, sadržaj i sudjelovanje recipijenata. Po obliku ih dijelimo na leporello, pop-up, nepoderive, slikovnice igračke i multimedijske slikovnice koje uključuju sliku, tekst i zvuk. Po strukturi izlaganja postoje narativne i tematske slikovnice, a prema sadržaju mogu biti vrlo raznolike pa je gotovo nemoguće navesti sve skupine tema kojima slikovnice pripadaju. Što se tiče podjele prema likovnoj tehnici, slikovnice mogu biti lutkarske, fotografske, slikovnice sastavljene od stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice. Prema sudjelovanju recipijenata dijelimo ih na one kojima se dijete samostalno služi i one za koje je ipak potrebno posredovanje roditelja.

1.2. Povijesni, umjetnički i kulturološki aspekt slikovnice

Od druge polovice devetnaestog stoljeća, kad se u Hrvatskoj pojavljuju slikovnice za djecu, pa sve do danas ova umjetnička vrsta nadahnjuje brojne umjetnike i doživljava svakojake mijene. (Majhut i Batinić 2001).

Od tridesetih godina dvadesetog stoljeća ilustracije za hrvatske knjige, kako za odrasle tako i za djecu, oblikuju gotovo svi slikari, kipari, a posebice grafičari, crtači stripa, autori crtanog filma. Pojedini se likovni umjetnici grupiraju kao ilustratori dječjih knjiga i udžbenika, novinski ilustratori i animatori. Istovremeno, umjetnici na hrvatskim prostorima dolaze do spoznaja o zbivanjima u razvijenim europskim zemljama, pa tako i s onima vezanima uz dječju knjigu i njezin razvoj. Mnogi od njih počinju doživljavati slikovnicu kao samostalni stvaralački, autorski koncept jednoga ili više autora. Događaj koji označava prekretnicu u

razvoju hrvatske slikovnice bilo je učlanjenje Hrvatske u međunarodno udruženje International Board on Books for Young People (IBBY) nakon završetka Domovinskog rata. Pojačala se promocija hrvatske dječje knjige u inozemstvu, na velikim međunarodnim izložbama i sajmovima dječje knjige (Bratislava, Bologna). Svi ti događaji potaknuli su ozbiljnije proučavanje slikovnice, pa je tako u organizaciji knjižnica grada Zagreba 1999. godine održan stručni skup pod nazivom “Kakva je knjiga slikovnica”.

1.3. Funkcije slikovnica

U literaturi se navodi da slikovnica može imati sljedeće funkcije: zabavnu, informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku, a moguće je dodati i govorno jezičnu funkciju. Zabavna funkcija često zna biti preduvjet za ostvarivanje svih drugih funkcija jer slikovnica djetetu mora pružati zabavu da bi ostale funkcije mogle biti ispunjene.

Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice omogućuje djetetu da razvija mišljenje, pomaže mu doći do potrebnih informacija, pomaže mu razumjeti kauzalne veze među stvarima i pojavama, osvijestiti i riješiti probleme kojih nije bilo svjesno ili ih nije znalo izraziti, a ujedno djetetu osigurava pristup sadržajima vezanim uz njegove osjećaje, zdravlje, osobine ličnosti i ponašanje, te uz odnose u obitelji i društvu.

Spoznajna funkcija ima zadaću djetetu omogućiti provjeru njegovih spoznaja o stvarima, odnosima i pojavama, te time pružiti povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti.

Iskustvena funkcija slikovnice sastoji se od pružanja posrednog iskustva djetetu. Mnogo toga što dijete ne može doživjeti neposrednim iskustvom ono može naučiti i spoznati kroz slikovnicu. Slikovnica primjerice omogućuje djetetu učenje o multikulturalnosti i multietničnosti, traumatičnom iskustvu rata ili nasilja, o posebnim potrebama pojedinaca te drugim društvenim temama, starim zanatima, dalekim zemljama itd. Takve se teme u slikovnicama obrađuju na zanimljiv i duhovit način, nenametljivo i u prenesenom značenju.

Estetska funkcija slikovnice ima za cilj kod djeteta izazvati različite emocije i doživljaje. Kroz estetsku funkciju omogućuje se razvijanje osjećaja za lijepo te izgrađivanje ukusa, utječe se na oblikovanje stavova i zanimanje za knjigu te razvoj ljubavi prema čitanju iz užitka ili zabave.

Govorno-jezična funkcija slikovnice potiče razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje i bogaćenje rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina.

Sve navedene funkcije se međusobno isprepliću, jedna se rijetko ostvaruje neovisno o drugoj i to je posebice izraženo kod govorno-jezične funkcije; ona se ostvaruje paralelno s ostalim funkcijama, a često i kao njihova posljedica. S obzirom na to da je slikovnica najčešće prvi pisani tekst s kojim se dijete susreće, njezinu je ulogu općenito, a pogotovo u okviru općeg razvoja djeteta i uloge u razvoju njegova jezika, moguće odrediti kao vrlo važnu. (Čačko 2000).

1.4. Tradicionalna i suvremena slikovnica

U prošlosti su se prve knjige za djecu koristile u svrhu poučavanja te moralnog, duhovnog i vjerskog odgoja djece dok suvremena slikovnica raspolaže pedagoškim, psihološkim, umjetničkim i jezičnim potencijalima utjecaja na dijete. Suvremena slikovnica kao takva treba biti u korespondenciji s potrebama onoga komu je namijenjena. Njezina je svrha pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, ona pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja, predočuje neke pojave koje dijete ne susreće, navikava na upotrebu knjige te razvija potrebu za istom. Djeca putem priča u slikovnicama prepoznaju svakodnevne, životne situacije, ali i otkrivaju svijet mašte pa, s obzirom na to da su djeci najbliže simboličke igre, često dolazi do toga da se igraju uloga s kojima se susreću u slikovnicama i na taj način bolje razumiju sebe i svijet oko sebe. (Šišnović 2011:9).

Najčešće obrađivane teme, kako u tradicionalnim tako i u suvremenim slikovnicama jesu dječji svijet, bajke i životinje, međutim, postoje značajne razlike u prikazima dječjeg svijeta kroz prošlost i danas. U tradicionalnim slikovnicama djeca su često prikazana u obiteljima sastavljenima od oba roditelja i dvoje djece, s točno utvrđenim spolnim ulogama te odgojnim i obiteljskim obvezama. Prikazuju se u idiličnim i ljupkim scenama, a ona djeca koja narušavaju tu idilu bivaju kažnjena. Od djece se uvijek očekuje poslušnost i zahvalnost, a idilu sretno obitelji i dječice u igri najčešće narušava jedno nestašno dijete. Najizraženiji su stereotipi o ulogama djevojčica i dječaka. S druge strane, u suvremenim se slikovnicama sve češće prikazuju životi suvremenih obitelji gdje oba roditelja mogu s istom predanošću, ljubavlju i nježnošću uspješno odgajati svoju djecu. U takvoj obitelji nema izraženih različitih uloga majke i oca već se obiteljske i odgojne obveze dijele ravnopravno. Uloge svih članova obitelji promjene su pa se tako, na primjer, žensku djecu više ne odgaja isključivo za ulogu majke, a umjesto majčinstva i očinstva, sve više se učvršćuje pojam roditeljstva. (Mlinarević, Munjiza i Peko 2007: 33-37).

Što se tiče suvremene hrvatske slikovnice zamjećuje se veliki porast broja autorskih slikovnica; onih u kojima su autor i ilustrator ista osoba, zatim se primjećuje razvoj slikovnica nastalih

prema animiranim filmovima; npr. slikovnice s likom profesora Baltazara, pa imamo strip slikovnice, slikovnice o slovima; napisane prvenstveno radi lakšeg učenja čitanja, slikovnice o znanstvenicima, umjetnicima itd. Zabilježen je i veliki porast broja turističko-informativnih slikovnica kao i porast broja obiteljskih slikovnica; onih o teškoćama odrastanja, pitanjima tolerancije i sl., zamijećeno je i zanimanje za hrvatsku pučku priču u slikovnicama, a sve češće postaju i vjerske slikovnice. (Rupčić, Šimrak i Zalar 2014).

1.5. Problemska slikovnica

U posljednjih nekoliko godina dolazi do porasta broja problemskih slikovnica i to s obzirom na nacionalnost ili rasu, s obzirom na teškoće odrastanja i s obzirom na neku posebnost u razvoju. (Zalar 2013: 35)

S pojavom problemske slikovnice kao slikovnice iz svakodnevnog života koja se bavi problemima međuljudskih odnosa u obitelji i društvu, s djetetom u centru zbivanja, javljaju se i prikazi obitelji bez jednog ili oba roditelja, zapuštene obitelji, obitelji s djecom s posebnim potrebama, multikulturalne obitelji itd. Takve slikovnice za cilj imaju pomoći djeci i roditeljima u prepoznavanju i olakšavanju problemskih situacija. Suvremena se slikovnica nastoji u potpunosti udaljiti od uljepšanih priča o dobroj i poslušnoj djeci koja žive skladno i sretno sa svojim roditeljima i braćom i sestrama, te se trudi približiti svakodnevnom, stvarnom životu, pritom ne poznavajući postojanje bilo kakvih tabu-tema, vodeći se mišlju da niti jedna životna situacija nije toliko neugodna da se o njoj ne bi moglo progovoriti riječju i slikom. Obrada tema koje se provlače kroz ovakve slikovnice, kao što su rastava braka, smrt člana obitelji, tjelesno, mentalno i seksualno zlostavljanje djece, zahtjeva od autora krajnji oprez i promišljanje. Upravo zato stručnjaci smatraju da bi autori problemskih slikovnica trebali posjedovati kvalitete umjetnika, pedagoga i terapeuta. (Čačko 2000:18).

Obitelj ima vrlo važnu ulogu u razvoju svakog djeteta. Ona se svakodnevno suočava s raznim stresovima kao što su životne krize ili izvori izvana (škola, posao), koji utječu na opću obiteljsku klimu. (Wagner Jakab 2008: 119).

2. Što dom predstavlja djetetu?

“Dom je tamo gdje je čovjek koji ga izgrađuje, koji ga imenuje i ispunjava životom.” (Galiot Kovačić i Perić Kaselj 2012: 254).

Riječ “dom” u hrvatskom jeziku označuje apstraktan pojam s pozitivnom emotivnom slikom svijeta kao unutarnjeg prostora koji čovjeku nudi spas i ugodu. (Pintarić 2005: 229).

Dom predstavlja utočište našoj povezanosti s ljudima koji određuju naš primarni socijalni identitet pa tako gubitak nekih segmenata doma (same kuće, člana ili više članova obitelji) može dovesti do gubitka osobnog i socijalnog identiteta. (Danon; Mountcastle 2001:106).

Odrasli, kao i djeca, s domom su povezani snažnim emotivnim vezama koje obuhvaćaju obiteljske, rodbinske i prijateljske odnose pa tako dom zapravo automatski povezujemo s obitelji. Tradicionalne obitelji uzimale su brak i krvno srodstvo kao njezina bitna određenja međutim to se mijenja s pojavom suvremene obitelji. Suvremene obitelji obuhvaćaju razne tipove i strukture obitelji, a mogu se dijeliti s obzirom na: odnos roditelja i djece (biološke i posvojiteljske), kroz bračni status roditelja i roditeljsku seksualnu orijentaciju (heteroseksualni i homoseksualni parovi) pa tako postoje posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan biološki roditelj, rekonstruirane obitelji, jednoroditeljske obitelji, udomiteljske, višegeneracijske, slobodne izvanbračne obitelji, samačka kućanstva, istospolne i surogat obitelji, kalendarske obitelji itd (Maleš, 2012).

U književnosti, dom najčešće simbolizira završetak potrage, lutanja i nevolja. Povratak kući često je kraj priče. Taj povratak označava bijeg od nezgoda u sigurnost privatnog i poznatog okružja u kojem je moguće zatvoriti vrata i isključiti vanjski svijet te osjećati sigurnost i ljubav kakvu je moguće samo tamo pronaći. Hrvatske suvremene slikovnice pretežno prikazuju dom upravo na taj način, međutim s pojavom problemskih slikovnica to se počinje mijenjati. Dom je mjesto na kojem se određeni sukobi i problemi kao npr. sukobi djece s roditeljima tijekom odrastanja, moraju dogoditi ali i riješiti.

Kuća je prvi svemir svakog čovjeka i njegov kutak u svijetu te se čitavog života u njegovim snovima međusobno isprepliću sjećanja na razne nastambe i stare domove. Naime, čovjek nalazi utjehu oživljavajući uspomene na stare domove, odnosno na zaštićenost koju su mu oni pružali. Kuća nam pruža utočište, zaklanja nas i održava za vrijeme oluja i životnih nedaća. Ona je naš prvi svijet te nam život u njoj započinje dobro, zaštićeno i zatvoreno. Zahvaljujući kući naše uspomene imaju smještaj i razna skrovišta. Kuća je jedan od prostora u kojoj je svako

dijete i svaki čovjek patio od samoće, u njoj uživao, nju želio pa ona kao prostor naših prošlih samoća ostaje neizbrisiva. Naš prvi dom, naša rodna kuća, fizički je upisana u nama i bez obzira na godine našeg izbivanja i stanovanja u nekim drugim domovima, navike koje smo usvojili u njoj uvijek ostaju u nama. Tako ćemo se uvijek sjećati one izdignutije stube, puta na tavan po mraku, teških škripavih vrata itd.

Svaki dio kuće ima svoje simbolično značenje pa tako npr. krov koji služi da bi zaklonio čovjeka od kiše, sunca, vjetra itd. u nama izaziva osjećaj čvrstoće, stabilnosti, zaštićenosti, dok je podrum, s druge strane, "mračno biće" kuće u kojemu uvijek prevladava tama i u kojemu se strahovi teško racionaliziraju. "Na tavanu doživljaj dana može uvijek izbrisati strahove noći. U podrumu, mrakovi trajno prebivaju dan i noć. Čak i s voštanicom u ruci, čovjek u podrumu vidi kako na crnom zidu plešu sjene". (Bachelard, 2000: 41). Središte kuće predstavlja zonu najveće zaštite. U kući i svaka stvar posjeduje svoje simbolično značenje pa je tako npr. svjetiljka znak velikog čekanja. "Svjetlost iz kuće u daljini znači da kuća vidi, bdije, motri, čeka.". Ormari i ladice posjeduju određenu intimu te je prostor unutar njih naš privatni, intiman prostor, čija vrata ne otvaramo svakom gostu i pridošlici našeg doma. Ormar je prepun sjećanja i povijesti te u njemu vlada red koji štiti cijelu kuću od nereda. Pretinci u ormarima i ladicama čuvaju nezaboravne stvari i blaga koja se prenose kroz generacije pa su u njima tako zgusnuti prošlost, sadašnjost i budućnost. Kutovi u kućama i sobama prostori su u koje se volimo zavući i povući u sebe, oni sužavaju i skrivaju život. Kut je zaklon koji nas štiti od svijeta, u kojem smo mirni i sigurni. Ono što je zanimljivo jest da kuća mijenja i dobiva ili gubi na značenju ovisno o godišnjim dobima. Primjerice u zimi, kada je sve zatrpano snijegom i vani vladaju mrak i tama, osvijetljena i topla kuća pojačano predstavlja mir, sigurnost i spokoj. Što je vani hladnije i mračnije to je nama u našem domu toplije, ugodnije i milije. "Zimi kuća zadobiva zalihe intimnosti, istančane intimnosti. U svijetu izvan kuće snijeg briše tragove, zameće puteve, prigušuje buku, prikriva boje... Onaj tko sanja o kući sve to zna, osjeća, i u smanjenju bića vanjskog svijeta spoznaje rast intenziteta svih vrlina intime". (Bachelard, 2000: 59).

Sve se ovo, do sada navedeno, odnosi na odrastanje i stanovanje u kućama, međutim priča sa stanovima malo je drugačija. Stanovi se u zgradama i neboderima nagomilavaju jedan na drugog te takva stambena zdanja posjeduju samo vanjsku visinu. Ono što nam u stanovima uvijek preostaje jest sanjarenje. Sanjarenje o morima, livadama, rodnim kućama, planinama i svim onim mjestima na koja bismo željeli pobjeći od prenapučene kuće i gradskih briga.

Zanimljivo je kako čovjek koji posjeduje dvorac sanja o kolibi dok čovjek koji ima kolibu sanja o dvorcu, međutim svaki od nas ima svoje trenutke kolibe i trenutke dvorca. “Da bismo živjeli bliže zemlji, silazimo do poda kolibe, a potom bismo izgradivši zamišljene dvorce htjeli dominirati nad čitavim obzorom”. (Bachelard, 2000: 77).

O kućama se, kao o mjestima naše intime, tuge, sreće, sanjarenja, odrastanja i stvaranja novih obitelji, moramo brinuti. Tu dolazimo do razlike između kuća koje su izgradile žene i onih koje su izgradili muškarci. Naime, muškarci kuće znaju graditi izvana, dok žene svojom njegom i brigom uspijevaju učiniti da svaka kuća, neovisno o svojoj starosti i trošnosti, izgleda rekonstruirano i novo iznutra.

Koliko kuća znači svakom djetetu i koliko ga oblikuje možemo primijetiti po tome koliko djeca vole crtati svoju kuću, igrati se kuće i obitelji, pričati priče o raznim kućama i obiteljima itd. Kuća je, zapravo, stanje duše. Dječji crtež kuće može nam reći puno toga o djetetu, obiteljskoj situaciji i njegovim osjećajima, te nam također može otkriti eventualne probleme, traume i disfunkcionalne i problematične obitelji. Ako je dijete sretno i zadovoljno u svome domu to će jasno prikazati na crtežu kuće; gorit će jaka vatra koja ukazuje na toplinu doma te će kuća biti prikazana udobno i prostrano. Ako se dijete boji te je nesretno i istraumatizirano u svome domu, kuću će na crtežima prikazati kao usku, uspravnu, hladnu i zatvorenu. (Bachelard, 2000: 85).

U slučaju u kojem se problemi često javljaju, a ne rješavaju, radi se o problematičnom i rizičnom okruženju za djecu, te slike takvih domova najčešće pronalazimo u problemskim slikovnicama.

U nastavku ćemo kroz analizu dvadeset odabranih suvremenih slikovnica hrvatskih autora istražiti motiv i simbol kuće te vidjeti predstavlja li uistinu sigurnost, sreću, mir i mjesto puno ljubavi i razumijevanja.

3. Analiza slikovnica po kategorijama

3.1. Blagdani u funkciji realizacije obiteljskog zajedništva

Od dvadeset odabranih slikovnica, u dvije se radnja odvija u božićno vrijeme. Radi se o slikovnicama “Božić velikih čuda” i “Božićna tišina”. U obje je slikovnice u središtu zbivanja obitelj i njezine aktivnosti u blagdansko vrijeme. Božić je prikazan kao blagdan koji povezuje obitelj i za vrijeme kojega su moguća razna čuda. U slikovnici “Božić velikih čuda” pratimo priču siromašnog dječaka koji za Božić doživljava pravo čudo, ali i dobiva važnu životnu lekciju, dok u slikovnici “Božićna tišina” pratimo priču suvremene gradske obitelji kojoj se za Božić ispunjava jedna od najvećih želja, a to je trenutak mira, spokoja, tišine. Iako su priče generalno različite postoji nekoliko motiva koji dijele vrlo slično značenje. U obje je slikovnice, kako kroz ilustracije tako i kroz sam tekst, naglašen taj kontrast između hladnog, snijegom pokrivenog vanjskog svijeta i toplog, vatrom obasjanog doma. Po Bachelardu (2000:59) snijegom pokriven, hladan i mračan vanjski svijet pojačano naglašava toplinu, sigurnost i mir doma. Što je vani hladnije i mračnije to je nama u domu toplije i ugodnije.

3.1.1. Božićna tišina¹

Autorica: Višnja Anić

Ilustratorica: Branka Hollingsworth

U ovoj slikovnici pratimo priču živahnog dječaka Dade i njegove starije sestre Lucije koji glasnim igrama i aktivnostima izluđuju svoje roditelje. Radnja priče odvija se u vrijeme božićnih blagdana. Na samom početku slikovnice susrećemo se s petogodišnjim dječakom Dadom o kojemu odmah saznajemo da jako voli ratničke igrice i da iz njegove sobe po cijele dane odjekuju zvukovi borbe i ratova koje uglavnom vodi s neprijateljima koji se nalaze na ekranu računala, jastucima ili s nekim nevidljivim osobama u zraku. Ponekad to zna biti i cipela koju treba gurnuti pod krevet, pa čak i lonac koji je sve glasniji što ga jače udaraš. Dado jako voli ratničke igrice s mnogo akcije, galame i vriskova, a za Božić želi tenk kako bi mogao poraziti sve neprijatelje. Najveći od svih neprijatelja mu je definitivno sestra Lucija koja živi u sobi do njegove i po cijele dane sluša sve njegove borbe i ratove. Lucija se na sve načine

¹ Broj stranica: 32

Uvez: tvrdi

Format: 23x28.9

Godina izdanja: 2020

ISBN: 978-953-0-62140-4

Dob: 4-8 godina

pokušala izboriti s Dadom; stavljala je vatu u uši, derala se na njega, sakrivala mu igrice kako ih ne bi mogao igrati, tužila ga je mami i tati ali ništa joj nikada nije pomoglo. Lucijina najnovija strategija borbe protiv Dade je slušanje glasne “dum-dum glazbe kakva se sviđa velikim curama koje idu u školu”. Pojača glazbu najglasnije što može i pleše u maminoj odjeće ispred zrcala. Lucija za Božić želi nove zvučnike, najglasnije koji postoje jer smatra kako jedino uz takve zvučnike može dobro plesati. Pošto ne znaju što napraviti da smire svoju djecu, roditelji Dadu upisuju na trening gdje ga se uči tehnikama opuštanja, a Luciju upisuju na satove plesa, sve u nadi kako će se oboje “ispuhati” na treninzima pa će u kući vladati mir, međutim bezuspješno. Božić se bliži, u kući još uvijek vlada potpuna galama, a roditelji su svakim danom sve očajniji. Jedan dan mama odlučuje kako je vrijeme za kupovinu božićnog drvca došlo, sprema se i obavještava sve ukućane o tome da se moraju spremati jer svi idu zajedno, kao i svake godine. U autu se Dado i Lucija i dalje svađaju i deru. Mama im predlaže da odu u crkvu vidjeti jasllice. Dado i Lucija govore kako bi se radije grudali ispred crkve ali im mama govori da ne smiju. Svi zajedno ulaze u crkvu i odjednom zavlada muk. Svi zajedno dive se prekrasnim jasticama, u potpunom miru i tišini. Nakon mjeseci glasnih borbi, ratova, glazbe i plesa, Dado i Lucija su napokon tihi i mirni, a mama i tata uživaju u tom miru i tišini osjećajući se istinski blagoslovljeno.

Korice slikovnice oslikane su kako s vanjske tako i s unutarnje strane. Na naslovnoj stranici naslikani su Dado i Lucija u zagrljaju svojih roditelja ispod zvjezdanog božićnog neba. Mama, tata i Lucija prikazani su zatvorenih očiju sa blagim smiješkom na licu izgledajući spokojno, dok je Dado prikazan otvorenih očiju u maminom i tatinom naručju. Na unutarnjim je koricama oslikana zvjezdana noć sa zvijezdom padalicom u centru. Sama priča počinje na četvrtoj stranici. Ilustracija se proteže preko cijele četvrte i pete stranice. Prikazan je Dado u borbi sa svojim “neprijateljima”. Na glavi ima kantu koja predstavlja kacigu odnosno štit, u ruci drži kuhaču koja predstavlja oružje, a osim računala s igricama, u sobi vidimo i cipelu i jastuk s kojima se Dado neumorno bori. Prevladavaju topli, zemljani tonovi boja, a Dadina je soba prikazana kao vrlo kaotično mjesto prepuno raznih igračaka, igrice, životinja itd. Rečenice su kratke i jasne, prate ilustraciju i potpuno su razumljive. Na sedmoj stranici po prvi put susrećemo se s Dadinim tatom koji u kuhinji pije kavu i razgovara s Dadom koji visi sa lusteru i drvenim mačem se bori protiv “neprijatelja”. Tata je prikazan kao mršaviji visoki čovjek s velikim podočnjacima koji ukazuju na to koliko je umoran od stalne buke i galame u stanu. Također možemo primijetiti tri upitnika kraj tatine glave koji upućuju na njegovu zbunjenost i nerazumijevanje razgovora s Dadom. Na osmoj i devetoj stranici upoznajemo Dadinu stariju

sestru Luciju. Lucija pokušava utišati Dadu ali ne uspijeva što god pokušala pa se iz očaja hvata rukama za glavu. Na desetoj i jedanaestoj stranici u prvom planu prikazan je tata vidno umoran i očajan. Njemu s desne strane, nalazi se mama kojoj s lica također možemo iščitati očaj i zabrinutost. Iza njih, kroz vrata, viri Dado s drvenim mačem u ruci, dok je tati s desna prikazana Lucija koja u maminoj odjeći i obući pleše na vrlo glasnu muziku. Ilustracije vrlo dobro dočaravaju kaos i nemir koji se odvija u njihovu domu. Na trinaestoj stranici, osim glavnog prikaza Dade koji Luciju gađa jastukom, možemo primijetiti manje linijske ilustracije bijele boje koje prikazuju razne motive; od papirnatih aviona i razbacanih čarapa do strijela i boksačkih rukavica. Sve to, ukomponirano u jednu ilustraciju, čitatelju vrlo dobro dočarava i približava taj kaos i nemir. Na osamnaestoj stranici prikazana je mama koja se u toj galami i neredu trudi ispeći božićne kolače, dok je na devetnaestoj stranici prikazan tata koji u tom istom kaosu samo želi malo odspavati i odmoriti. “Je li ovo život!? - viknuo je tata. Želim tišinu! Dajem kraljevstvo za trenutak tišine!”. Na ovoj ilustraciji tata je prikazan u prvom planu vidno očajan i izmoren, a oko njega možemo primijetiti ilustrirane šarene note, razne geometrijske ali i apstraktne oblike koji svojim oblicima žele što bolje dočarati i približiti taj nemir u kući. Na dvadesetoj stranici dolazimo do dijela priče u kojem obitelj zajedno ide nabaviti božićno drveće. Obitelj je prikazana ispred ulaznih vrata, svi u svojim kaputima i čizmama, s rukavicama i kopicama na glavi. Na ovoj je ilustraciji vrlo dobro prikazan kontrast između unutrašnjosti njihova toplog doma ispunjenog raznim zvukovima, mirisima kolača, pjesmama i borbama i hladne, mračne zime koja vlada vani. Na ilustracijama doma; kuhinje i soba, prevladavaju zemljane, tople boje, dok je vanjski svijet prikazan u tamnim, hladnim bojama. Na dvadeset i prvoj stranici vidimo auto Dadine obitelji kako prolazi mračnim i hladnim gradom, pokraj tamnih zgrada na kojima su jedino prozori obojani u toplu žutu boju. Prolazeći tako autom kroz grad mama i tata primijete zvonik crkve u daljini; “U daljini se pokaže zvonik crkve. Nejasno. Kroz guste pahulje. U šarenim prozorima blaga svjetlost. Vrata poluotvorena.”. Svi zajedno odu pogledati jesu li u crkvi postavljene jaslice. Na dvadeset i četvrtoj i dvadeset i petoj stranici primjećujemo kontrast između hladne, mračne zime koja vlada vani i tople unutrašnjosti crkve. Jedini izvor topline na cijeloj ilustraciji su vrata i šareni prozori crkve iz kojih isijava žućkasta svjetlost. Svi zajedno ulaze u crkvu, čija je unutrašnjost u potpunosti prikazana u raznim tonovima ljubičaste boje. S lijeve strane oltara primjećujemo žućkastu svjetlost koja označava jaslice. Na dvadeset i sedmoj stranici jaslice su u prvom planu. Na jaslicama prevladavaju nježne tople boje i upečatljiva žarko žuta boja zvijezde koja obasjava čitave jaslice. U pozadini jaslica prevladava tamna, hladna plava pa je tako kontrast između jaslica i ostatka crkve dodatno izražen. Na sljedećoj ilustraciji prikazani su Dado i

Lucija, ovaj put potpuno mirni. Nema skakanja, tuče ni vikanja, oboje se oduševljeno dive jaslicama. Na posljednje dvije stranice prikazana je mračna crkva, u njoj zagrljeni i spokojni mama, tata, Dado i Lucija, a iza njih, na nebu, zvijezda repatica.

U ovoj divno ilustriranoj slikovnici dom je prikazan kao vrlo kaotično ali toplo mjesto prepuno roditeljske ljubavi i razumijevanja. Vidimo da Dado i Lucija vole svoj dom te se u njemu osjećaju slobodno i sretno. Iako ih sa svojom galamom i nemirom izluđuju, njihovi roditelji svjesni su toga da je to normalan dio odrastanja koji svako dijete mora proći, te se na njih ne deru i pretjerano ne ljute, već pokušavaju pronaći mirno rješenje.

Obitelj čiju priču pratimo ima obilježja kako tradicionalne, tako i suvremene obitelji. Potpuna je i funkcionalna, oba roditelja su zaposlena i oba roditelja se s jednakom predanošću bave odgojem svoje djece, međutim određene tradicionalne spolne uloge i dalje su prisutne. Na sedamnaestoj stranici možemo primijetiti kako mami galama smeta dok peče brda kolača i bavi se kućanskim poslovima, dok tati galama smeta jer zbog nje ne može odspavati nakon ručka. S obzirom na tematiku, ovu slikovnicu mogli bismo svrstati u obiteljsku slikovnicu s obilježjima vjerske slikovnice. Na dvadeset i šestoj stranici tata uči Dadu i Luciju kako se pravilno prekrižiti pri ulasku u crkvu; “Tata skine kapu i pokaže Luciji i Dadi kako da naprave isto: čelo, sredina, lijevo, desno, amen...”. “-Bio sam na rubu snaga... Bože, hvala ti... Hvala ti na tišini koju si nam svima podario. Ovaj je Božić pravi. Naš. Obiteljski.”. S ovom se rečenicom slikovnica završava.

3.1.2. Božić velikih čuda²

Autor: Miro Radalj

Ilustratorica: Andrea Petrlik Huseinović

“Božić velikih čuda” priča je pisana u trećem licu u kojoj pratimo život dječaka Ive u vrijeme božićnih blagdana. Na samom početku slikovnice upoznajemo dječaka Ivu koji živi u Ivanselu u Ivanzemlji te je jako dobar, lijep, skroman, marljiv i vedar ali i vrlo siromašan. Saznajemo kako Ivo trenutno radi nešto vrlo važno - čeka odgovor na pismo u kojem je zaželio

² Broj stranica: 29

Uvez: tvrdi

Format: 24x17

Godina izdanja: 2017.

ISBN: 9789537671334

Dob: 3-5 godina

želju malom Isusu. On, za razliku od bogate djece iz bogatih obitelji, nema ništa osim želja te na tim željama zna poletjeti u visine koje su puno ljepše od stvarnosti. Ivo zna da se želje ne smiju previše trošiti jer se mogu sve ostvariti pa je tako za Božić u malom pismu od malog Isusa poželio samo jednu kocku male čokolade. Ivo je znao kad će dobiti odgovor na svoje pismo te je tako odmah poslije polnoćke požurio doma. Tamo ga je dočekala velika vreća prepuna čokolade i jedno pismo. U pismu je pisalo da koliko god čokolade pojede, barem toliko mora i podijeliti. Također može dijeliti više i jesti manje, ali ne i obratno. Na kraju pisma stoji zamolba da se sljedeće godine u pismu javi kako sve napreduje i napiše nova želja. Ivo počne jesti čokoladu te otkine komad i da je svojoj baki. Ta ista čokolada koju je Ivo podijelio s bakom odmah se stvorila na vrhu otvorene vreće. Bio je jako sretan jer je vreća čarobna te se jedva čekao probuditi ujutro kako bi provjerio je li sve bio samo san. Sljedeće jutro Ivo se budi, grli i ljubi s roditeljima i odmah juri u dnevnu sobu gdje ga još uvijek čeka njegova vreća puna čokolade. Ivo je dijelio čokoladu i vreća se čitavo vrijeme punila, a čokolade su svaki put bile sve finije i finije. U jednom trenutku uplašio se da bi čarolija nadopunjavanja vreće mogla nestati pa je prestao dijeliti čokolade. Premjestio je vreću u svoju sobu da bi ju mogao držati na oku i uskoro je primijetio kako se vreća smanjuje te čokolada nije više ni toliko ukusna koliko je bila dok ju je dijelio. Počeo je i zaključavati vrata sobe zbog sumnje na to da mu drugi krađu čokoladu. Kada se zavukao u vreću kako bi dohvatio još jednu čokoladu jedino što je pronašao na dnu vreće bilo je pismo. U pismu je pisalo sljedeće; “Eto, dragi moj Ivo, dođosmo i do ovog pisma s dna vreće, do važne lekcije, do pojedenih čokolada bez radosti darivanja, do kraja koji može biti stvarni kraj tvojih radosti, ali i novi početak borbe s tvojom jedinom i najvećom manom - škrtošću... Čokolade si pojeo, pisma pročitao, razmisli do kraja godine, napiši novo pismo u kojem ćeš navesti što dogodine želiš da ti donesem...”. Posramljen, Ivo je proveo nekoliko dana u sobi mozgajući o tome što učiniti. Nakon nekoliko dana, kada su se već svi zabrinuli za njega, izašao je iz sobe veseo i nasmijan te se ispričao svima za to što je sumnjao da krađu čokolade od njega. Shvatio je da siromaštvo nije najgore što se može dogoditi u životu i da se osim čokolada moraju dijeliti i osmjesi, poljupci te radost jer se oni odmah vraćaju puneći njegovo srce puno većim osmjesima i radosti. Na kraju godine došlo je vrijeme da Ivo opet napiše pismo. U ovom pismu zahvalio se malom Isusu na lekciji koju ga je naučio i ispričao kako su mu se sva učinjena lijepa dijela uvijek vraćala stotruko. Njegova želja za sljedeći Božić bila je da nauči i druge radosti dijeljenja kao što je naučio njega. Rekao je kako njemu ne treba više ništa, možda jedna kockica čokolade samo kako bi znao da je njegovo pismo primljeno. Poslije polnoćke Ivo dolazi doma i pod borom nalazi male skromne darove i jednu kockicu čokolade; “Mala kocka čokolade bila je među darovima i radosno je namigivala

dječaku Ivi, ali i svima koji će naučiti najvažniju pouku ove priče i najvažniju lekciju iz matematike: dijeljenje je množenje!”.

Na početku slikovnice upoznajemo glavnog lika ove priče - dječaka Ivu. Ivo je opisan kao jako dobar, lijep, skroman, marljiv i vedar dječak ali vrlo siromašan; “Bio je siromašan ko najsiromašniji brat najsiromašnjeg crkvenog miša u najsiromašnjoj crkvi na svijetu”. Saznajemo kako živi s bakom, mamom i tatom u malenoj skromnoj kućici. S obzirom na to da mu roditelji zbog loše financijske situacije ne mogu priuštiti ni pola onoga što bi on želio, Ivo cijeli život ima samo želje. Malom Isusu piše pismo u kojemu govori što bi želio dobiti za Božić. Zaželio je samo malenu čokoladicu, ali je dobio vreću prepunu čokolade i pismo u kojemu piše da će se, ukoliko bude dijelio čokoladu s drugima, vreća samo puniti i puniti. Ivo je, naime, trebao naučiti kako dijeliti i ne biti škrt. S obzirom na to da nije imao puno stvari i finih poslastica u životu, vreća prepuna čokolade bila mu je vrlo primamljiva. U početku je dijelio čokoladu sa svima i vreća se uistinu samo punila međutim, u jednom trenu uplašio se kako će ostati bez svega i kako možda previše toga dijeli. Tako je prestao dijeliti i počeo sve sam jesti te se vreća uskoro ispraznila i ostao je bez sve čokolade. Na dnu vreće pronašao je još jedno pismo u kojemu piše kako je njegova jedina i najveća mana škrtost te kako radi nje nije uspio doživjeti pravu radost dijeljenja. Ivo je razmišljao i shvatio što je učinio i koliko se loše i prazno osjećao radi toga te je za sljedeći Božić poželio samo da svi ljudi na svijetu nauče dijeliti i postanu nesebični.

Ivo je dječak koji dolazi iz siromašne obitelji pa je tako i njihov dom prikazan kao malen i skroman, ali ispunjen ljubavlju i veseljem. Osim s bakom, živi s mamom i tatom koji su opisani kao nježni te puni ljubavi i brige za svog sina pa možemo zaključiti kako se radi o tradicionalnoj i funkcionalnoj obitelji. Iako ne žive u dobrim materijalnim uvjetima vidi se koliko im je stalo jednima do drugih te koliko se trude izvući najbolje iz svake situacije i naučiti Ivu pravim životnim vrijednostima.

Što se tiče ilustracija i teksta uglavnom je jedna stranica uvijek ispunjena tekстом dok je ona do nje ispunjena ilustracijom. Teksta ima dosta ali je vrlo dinamičan te su rečenice kratke i jednostavne. Ilustracije su također jednostavne i relativno detaljne te na njima prevladavaju svjetlije zemljane boje.

3.2. Motiv ognjišta, sobe, ladica i ormara

Ono što primjećujemo u slikovnici "Zaboravljeni patuljci" jesu obiteljska okupljanja oko vatre, kamina i ognjišta. Vatra simbolizira ljubav i toplinu, te je kao takva idealno mjesto za obiteljska okupljanja, razgovore i priče, posebno u zimsko doba. Dok je u ostatku kuće hladnije i mračnije, pokraj kamina je uvijek svijetlo i toplo pa on tako privlači sve članove obitelji na isto mjesto. U slikovnici "Zaboravljeni patuljci" također možemo primijetiti kako dom dobiva i gubi na značenju ovisno o godišnjem dobu. Za vrijeme duge i hladne zime obitelji patuljaka okupljene su u svom domu pod zemljom. Zajedno provode cijele dane pokraj kamina u igri, ljubavi i zajedništvu. Slušaju priče starijih, kuhaju, igraju razne igre i brinu jedni o drugima, dok za vrijeme toplijih mjeseci izlaze vani i dom se ne spominje i ne prikazuje sve do dolaska druge zime. Na livadi također provode dane zajedno, ali primjećujemo kako odrasli ovdje odmaraju i pokušavaju se rashladiti dok se djeca većinom igraju sama i uživaju na svježem zraku. Sljedeći motiv koji se ponavlja u nekoliko slikovnica motiv je sobe. Soba je, posebno kod djece koja žive s roditeljima i još braće i sestara, vrlo privatno mjesto. To je mjesto u kući u kojem se mogu sakriti od svih i svega, mjesto na kojem uče, odmaraju, vesele se i tuguju. Mjesto koje sadržava sve njihove stvari, uspomene i osjećaje. To je mjesto u kojem svi mogu biti ono što zapravo jesu, daleko od očiju svijeta. U svojoj se sobi ne trebamo pretvarati, skrivati ili bojati jer tu smo sigurni. To primjećujemo u slikovnicama "Božićna tišina", "Kod bake", "Zašto volim ići na spavanje" i "Zaboravljeni patuljci". U sve četiri slikovnice možemo vidjeti kako se djeca u svojim sobama osjećaju sigurno, zaštićeno i slobodno. U "Božićnoj tišini" brat Dado i sestra Lucija dane provode sami u svojim sobama u kojima neumorno rade ono što najviše vole. Dado se igra ratnih igara sa zamišljenim neprijateljima dok Lucija po čitave dane pleše i sluša glazbu. U slikovnici "Kod bake" pratimo priču djevojčice koja opisuje dom svoje bake. Priča nam o bakinim biljkama, namještaju, albumima, slikama i ormarima. Soba u kojoj djevojčica spava kada dođe kod bake jest dnevni boravak. Govori kako jako voli tamo spavati jer je prepuno bakinih starih albuma i slika, odnosno bakinih uspomena. Sobe čuvaju uspomene nastale kroz dugi niz godina. Svaka osoba koja je prošla ili živjela u nekoj sobi, u njoj je ostavila svoj trag. U ovoj se slikovnici također spominje ormar s keramičkim figuricama o kojemu se baka brine godinama i ne voli da ga drugi pretjerano diraju. To je zato što su ormari i ladice intimni prostori našeg doma koji čuvaju uspomene i blaga koja se prenose generacijama pa stoga ne damo svakome da u njih zaviri. "Zašto volim ići na spavanje" slikovnica je u kojoj imamo dobar primjer toga koliko se dijete, koje odrasta u sigurnoj i funkcionalnoj obitelji, osjeća sigurno i zaštićeno. Primjećujemo kako se dječak kada odlazi na

spavanje ne boji ni mraka, ni sjena na zidu, ni raznih silueta igračaka u kutu sobe. Vrijeme prije spavanja provodi razmišljajući o tome čega će se sutra igrati i što će zabavno raditi, a to nam daje do znanja da je u svojoj sobi opušten i siguran, te ima samo one brige koje bi dijete trebalo imati.

3.2.1. Kod bake³

Autorica i ilustratorica: Ana Kadoić

Kroz ovu slikovnicu vodi nas djevojčica koja iz svoje perspektive iznosi kako se osjeća, čega se igra, što joj je sve zanimljivo i što sve radi kada ode kod bake.

Ilustracije ispunjavaju cijele stranice, te se izmjenjuju topli i hladni tonovi zemljanih boja. S obzirom na to da je priča u potpunosti ispričana iz perspektive male djevojčice, rečenice su kratke i jasne, pisane “dječjim jezikom”; “Volim se igrati sa lutkama među biljkama. Igram se da su one u džungli.”. Sam font kojim su rečenice pisane oponaša dječji rukopis.

Na početku slikovnice djevojčica opisuje bakin dom; biljke u kutovima dnevne sobe, zatvorene rolete i razne mirise koji su drugačiji od onih s kojima se svaki dan susreće u svom obiteljskom domu. Odmah zaključuje kako je bakin dom po puno stvari, drugačiji od njezinog ali također vrlo ugodan i siguran. Priča kako se voli igrati s lutkama među bakinim biljkama, zatim spominje bakinu susjedu koja ju često posjećuje, te opisuje njihova druženja i razgovore. Opisuje i staklene figurice koje baka drži u vitrini, prisjećajući se vremena kada joj je baka branila da se igra s njima jer je bila premala. Na samom kraju govori kako voli spavati kod bake jer joj ona napravi krevet u dnevnoj sobi gdje prije spavanja može gledati zanimljive slike na zidovima i albume s bakinim starim slikama.

Iako se ovdje radi o bakinom domu, on je prikazan jednako topao i siguran kao i obiteljski dom djevojčice. Vidimo da djevojčica jako voli dolaziti i spavati kod bake, igrati se u njezinoj kući, pričati s bakinim prijateljicama, te gledati stare albume i slike prije spavanja.

³ Broj stranica: 16

Uvez: tvrdi

Format: 22x22 cm

Godina izdanja: 2012

ISBN: 978-953-5677-83-3

Dob: 3-5

Baka je posebna osoba u životu svakog djeteta. Istraživanja su pokazala da je emocionalna privrženost djece prema bakama i djedovima, druga najsnažnija emocionalna veza koju razvijaju nakon one prema roditeljima (Buljan-Flender, Karlović 2004). Bake su izvor znanja i mudrosti, pružaju bezuvjetnu ljubav i podršku, prenose na djecu znanja o ranijim običajima, razne priče, recepte itd. Vrijeme provedeno s bakama vrlo je vrijedno i sva ga se djeca, kada odrastu, vrlo rado prisjećaju i cijene. Sve to prikazano je kroz ovu kratku, divno ilustriranu slikovnicu.

3.2.2. Zašto volim ići na spavanje⁴

Autorica i ilustratorica: Ana Kadoić

Kroz ovu kratku slikovnicu vodi nas dječak koji nabraja i opisuje razloge iz kojih voli ići na spavanje. Pisana je u prvom licu, "dječjim jezikom", te su rečenice uklopljene u ilustracije i izgledaju kao da ih je pisalo dijete. Ilustracije su relativno jednostavne, bez previše detalja, te na njima prevladavaju tamnije i hladnije boje, kako bi se što bolje dočarala večer odnosno noć. Dječak nam tako govori kako voli mamin poljubac za laku noć, zvuk razgovora koji dopire iz dnevne sobe, macu koja mu prede pored nogu, zvuk vlaka izvana itd. Opisuje ljetne večeri kada mu je prozor sobe otvoren pa čuje šuštanje lišća i pronalazi razne likove među sjenama na zidu. Govori nam kako pred spavanje uvijek voli razmišljati o tome što će sutra raditi i čega će se sve igrati, a kaže i kako mu se ponekad čini da se njegove igračke već dogovaraju o tome i misle kako ih on ne čuje.

Dom je ovdje prikazan kao vrlo sigurno mjesto ispunjeno srećom i ljubavi; "Volim cmok mamine puse za laku noć". To vidimo i iz činjenice da se dječak ne boji ni mraka, ni sjena na zidovima, već u svemu nađe nešto lijepo, pozitivno i zabavno. Također možemo primijetiti kako ima samo one brige koje bi i trebao imati u toj dobi, kao što su igračke i igre kojih će se igrati sutradan. Sve navedeno daje nam do znanja da se ovdje radi o funkcionalnoj, sigurnoj i sretnoj obitelji.

⁴ Broj stranica: 14
Uvez: tvrdi
Format: 22x20.25
Godina izdanja: 2011.
ISBN: 9789535677802
Dob: 2-4 godine

3.2.3. Zaboravljeni patuljci⁵

Autor: Kašmir Huseinović

Ilustratorica: Andrea Petrlik

O djelu:

“Zaboravljeni patuljci” slikovnica je koja priča o patuljcima i njihovim životima kroz različita godišnja doba. Na samom početku slikovnice pripovjedač nam opisuje livadu i sve životinje koje na njoj žive te nas upoznaje s patuljcima koji žive pod zemljom te livade. Predstavlja ih kao vrijedne i zaigrane, ponekad vesele, a ponekad tužne. Zatim priča o djeci patuljcima koji se po cijele dane igraju, slušaju glazbu, čitaju te skrivaju pod pokrivače, u razne kutije, vaze itd. U vrijeme zime djed i tata igraju šah dok baka plete šalove, a djeca crtaju, sjećaju i igraju se. Kada dođe proljeće i toplije vrijeme svi patuljci izlaze na livadu i tamo uživaju u zraku, cvijeću i prirodi te se veselo igraju. S ljetom dolazi sve toplije i toplije vrijeme pa tako patuljci svoje dane i dalje veselo i zaigrano provode na livadi. Odrasli se sunčaju, čitaju knjige ili samo odmaraju dok se djeca igraju na plaži te u pijesku grade kule i dvorce. S dolaskom jeseni svi se patuljci vesele njezinim plodovima te se i dalje veselo igraju i provode svoje dane na livadi, ali kasna jesen donosi kiše i hladnije vrijeme pa tako patuljci postaju sve tužniji i tužniji te se vraćaju u svoje domove pod zemljom i tu ostaju do sljedećeg lijepog dana. Pripovjedač nas obavještava kako je priči došao kraj te svima koji još uvijek ne znaju gdje patuljci žive i što rade poručuje da pažljivo pročitaju priču ispočetka i da možda u vrijeme maškara sretnu kojeg zaboravljenog patuljka.

Dom je u ovoj slikovnici prvenstveno prikazan kao sigurno i veselo mjesto koje pruža zaštitu od vremenskih nepogoda i “vanjskog svijeta” te kao mjesto koje ujedinjuje i povezuje obitelj. Glavni likovi ove slikovnice, patuljci, u vrijeme proljeća, ljeta i jeseni čitave dane provode na livadi i otvorenom, a s dolaskom hladnijeg i neugodnijeg vremena odlaze u svoje domove pod zemljom gdje zajedno provode dane igrajući se, učeći, kuhajući itd. Obitelj je prikazana kao tradicionalna s izraženim spolnim ulogama; “Tko bolje igra šah, djed ili tata? Dok baka plete

⁵ Broj stranica: 32

Uvez: tvrdi

Format: 23x26 cm

Godina izdanja: 2013.

ISBN: 9789537671174

Dob: 3-5 godina

tople šalove i veste, razigrani mačak tjera klupko vune i prede... Mame čuvaju djecu, uče i igraju se s njima.” Obitelj se, kao svaka tradicionalna, sastoji od oba roditelja i djece te u ovom slučaju i bake i djeda. Dok tata i djed igraju šah i odmaraju, baka i mama bave se pletenjem odjeće za obitelj, kuhanjem, čuvanjem i učenjem djece. Djeca su vesela i razigrana te uvijek spremna za igru i učenje.

Ilustracije se prostiru preko čitavih stranica, vrlo su detaljne, u potpunosti prate tekst te se na njima, ovisno o godišnjem dobu, izmjenjuju žarke tople i tamnije hladne boje. Tekst je tiskan u crnoj boji, a rečenice su kratke, jednostavne i melodične.

3.3. Obiteljski sukobi

Sukob u obitelji je jedna od manje poželjnih, ali potencijalno vrlo poučnih pojava u svakoj obitelji. Jasno je kako sukobi mogu narušiti obiteljske odnose, ali ih isto tako i ojačati ukoliko se razriješe na konstruktivan i kvalitetan način. Sljedeća slikovnica pobliže opisuje utjecaj sukoba na pojedince, posljedice tog sukoba, te jedan od mogućih načina razrješenja istog.

3.3.1 Tri sestre ⁶

Autorica: Ana Đokić

Ilustratorica: Nina Mašina

Ovo je priča o tri različite sestre, s tri različita karaktera, s različitim talentima i razmišljanjima koje zajedno žive i sa svojim različitim osobinama privlače mnoge goste u svoju kuću. Marta peče najbolje kolače, Sofija priča najzanimljivije priče, a Gracija je poznata po svojoj izuzetnoj ljepoti i ljupkosti. Svakog dana primale su goste pa je uvijek bilo veselo i bučno sve dok se jednom nisu posvađale i od svoje velike kuće napravile tri posebne građevine, s tri fasade, tri krova i tri balkona. Sada je svaka od njih pokušavala privući goste kod sebe. Marta je pekla “brda” kolača i nudila ih gostima koji bi, kad bi se najeli, odlazili dok Marta za njima više da se vrate. Sofija im je pričala priče koje su bile vrlo zanimljive ali predugačke, pa su gosti brzo

⁶ Broj stranica: 21

Uvez: tvrdi

Format: 21x15

Godina izdanja: 2013

ISBN: 978-953-7514-65-5

Dob: 4-6 godina

odlazili i od nje. Gosti su se najmanje zadržavali kod Gracije koja ih je zvala da se dive njezinoj ljepoti. Svakim danom sestre su imale sve manje i manje posjetitelja, dok jednog dana nisu potpuno prestali dolaziti. Sestre su bile tužne i usamljene, same, svaka u svojoj kući, sve do jednog dana kada je Sofija odlučila pokucati na vrata svojih sestara, reći im kako “ovako dalje ne ide” i predložiti da sruše zidove i ponovno žive zajedno. Marta i Gracija s tim su se složile i odmah odlučile proslaviti. Gosti su ponovno počeli dolaziti i u domu sestara ponovno je bilo veselo i bučno. Fasada kuće ostala je ista kako bi upozorila sve ljude da nikada ne naprave istu grešku i pomisle da su sami sebi dovoljni.

Slikovnica “Tri sestre” obiteljska je slikovnica prepuna divnih, šarenih ilustracija. Na ilustracijama prevladavaju žarke, šarene boje, a likovi su oblikovani linijski, bez puno detalja. Što se tiče samog teksta, pisan je različitim fontovima, različitih veličina te su sami dijelovi teksta često u boji. Osmi i deveti stranica u potpunosti su ispunjene ilustracijama s minimalnom količinom teksta koji je potpuno uklopljen u ilustraciju. Glavna pouka slikovnice jasna je i iz posljednje rečenice; “-Želimo da naša neobična kuća upozori sve ljude da nikada ne počine našu grešku i pomisle kako su sami sebi dovoljni.”. Svaka od sestara bila je zanimljiva i ponaosob, međutim zajedno nadopunjavaju jedna drugu i imaju puno više toga za ponuditi. Na početku slikovnice njihova kuća veselih je i žarkih boja, iz nje dopire miris kolača, razgovor i smijeh, ali to se sve mijenja onog trenutka kada se sestre posvađaju i podijele svoju veliku i veselu kuću na tri dijela. Tako su, na jedanaestoj stranici, njihove kuće hladnijih zemljanih boja, ni od kud ne izviru kolači, smijeh ili razgovor, te je sve oko njih pusto. Taj kontrast u prikazu pune i prazne kuće ukazuje na to da dom ne čine zidovi i namještaj već osobe koje ga ispunjavaju toplinom, veseljem i ljubavlju te da je obitelj uvijek puno jača kada se drži zajedno.

3.4. Heterogenost tipova obitelji

Djecu od najranije dobi treba upoznavati s postojanjem različitih tipova obitelji u svrhu razvijanja tolerancije prema raznovrsnosti i solidarnosti. Sljedeće dvije slikovnice zorno prikazuju različite grupne dinamike prisutne u različitim tipovima obitelji kod kojih sve imaju iste temeljne vrijednosti, a to su: ljubav, poštovanje i razumijevanje.

3.4.1. Naše obitelji⁷

Autori i ilustratori: Igubukad.o.o., Roditelji u akciji-Roda

“Naše obitelji” slikovnica je pisana u trećem licu u kojoj pratimo malenog leptira Srećka koji ide od prozora do prozora gradskih zgrada i promatra obitelji koje u njima žive. Prvo naiđe na djevojčicu Asju koja pleše na glasnu glazbu i veseli se tome što će ju večeras čuvati teta jer joj mama radi. Kroz sljedeći prozor promatra tatu koji čita priču svome sinu i kćerki dok čekaju da mama završi s poslom pa da se svi zajedno druže. Zatim Srećko odlazi do petog kata gdje pronalazi dječaka koji crta crteže svojim mamama. Mora nacrtati crtež i za jednu i za drugu mamu. Do sljedećeg prozora vodio ga je glasan smijeh te je tamo ugledao obitelj s malenom bebom koja se veselo igra sa svojom starijom braćom. Sljedeći prozor je pak otkrio pravu malu umjetnicu koja je nacrtala sebe sa svojim tatama s kojima jako voli ići na sladoled i u lunapark. Nakon toga Srećku se učini da vidi mnogo leptira ali ubrzo shvaća da je to samo perje koje leti na sve strane za vrijeme Janove i Filipove borbe s jastucima. Jan i Filip vesele se jer im tata uskoro dolazi doma spremati večeru i prisjećaju se vremena kad je mama bila živa pa bi svako nedjeljno jutro imali zajedničke borbe jastucima. Srećko potom čuje navijanje i zvižduk sa sljedećeg prozora i tamo ugleda dječaka Josipa koji sjedi mami u krilu, a ona juri stanom u svojim invalidskim kolicima. Srećko se počne osjećati malo usamljeno i odluči vratiti svojoj kući ali u taj tren ugleda neobičan prozor na kojem ga čeka djevojčica Nina koja mu ispriča kako joj njezina mama Branka uvijek govori da za nju kucaju dva srca-jedno je srce mame u čijem je truhu rasla, a drugo je srce njezine mame Branke. Srećko zatim pozdravlja Ninu i odlazi svjestan toga da možda nije shvatio baš sve ali ono u što je siguran jest da je obitelj najvrjednije mjesto za odrastanje jer je to mjesto gdje se uvijek osjećamo voljeno i dijelimo kako vesele tako i tužne trenutke te priču završava sa sljedećom mišlju; “Obitelj je tamo gdje osjećam da pripadam”.

Za razliku od ranije analiziranih slikovnica u ovoj slikovnici ne pratimo priču jednog dječaka ili djevojčice i njihovih obitelji već dobivamo mali uvid u živote više različitih obitelji. Autori nam na taj način daju do znanja da smo okruženi različitim tipovima obitelji, od

⁷ Broj stranica: 32

Uvez: tvrdi

Format:

Godina izdanja: 2017.

ISBN: 9789538131066

Dob: 3-8 godina

jednoroditeljskih i posvojiteljskih do onih sa istospolnim partnerima te onih sa roditeljima s invaliditetom. Ova slikovnica uči nas tome da obitelj ne mora biti tradicionalna (mama, tata i djeca) kako bi bila funkcionalna i puna ljubavi. Ono što je bitno jest to da se u toj obitelji osjećamo voljeno i prihvaćeno bez obzira na bilo kakve različitosti te da znamo da uvijek imamo nekoga tko je uz nas i s kime možemo podijeliti i vesele i tužne trenutke. Dom, odnosno domovi, u ovoj slikovnici prikazani su kao vesela i topla mjesta, puna ljubavi, zabave, podrške i uspomena. Ilustracije su relativno detaljne, prevladavaju žarke, tople boje, a ova tematika i poruka slikovnice djeci su približene kroz jednostavne i jasne rečenice i tekst.

3.4.2. Drveni neboder⁸

Autorica i ilustratorica: Ivana Guljašević

“Drveni neboder” poučna je slikovnica koja priča o jednom drvenom neboderu i njegovim stanovnicima. Na samom početku saznajemo kako se taj neboder nalazi na livadi između grada i šume, a zatim se upoznajemo sa svim njegovim stanovnicima. Prvog upoznajemo gospodina Krtića kojem jako smeta svjetlost pa zato živi u podrumskom stanu iz kojeg jako rijetko izlazi. Zatim upoznajemo gospodina Ježeka koji živi u vrlo lijepo uređenom stanu u prizemlju i svaku večer odlazi u šetnju kako bi udahnuo svježeg zraka. Na prvom katu živi obitelj Kos koja se sastoji od mame koja je kućanica, tate koji radi u vrlo ozbiljnoj tvrtki te njihovog sina malog Kosića. Iznad njih, na drugom katu, živi vesela i vedra gospođica Vjeverić koja uvijek negdje žuri i voli skupljati razne stvari pa je tako njen dom uvijek prepun češera, badema itd. Na trećem katu žive obitelji Vrabac, Vrapčić i Vrapček. Sve tri obitelji vrlo su velike pa na tom katu uvijek vlada buka. Najčešće pjevaju i igraju se, ali se ponekad znaju i posvađati, no uvijek se brzo pomire. Na četvrtom katu postoje dva stana. U jednom živi gospodin Štiglić, a u drugom gospođa Zeba. Oboje su vrlo tihi i povučeni ali pripovjedač je uvjeren kako se sviđaju jedan drugom. Na petom katu živi bračni par Svrakić, a iznad njih žive njihovi rođaci, bračni par Vrana te se jako vole nadmetati jedni s drugima bez obzira na to što su u rodu. Iznad njih živi elegantan i pristojan gospodin Djetlić koji jako voli kucati na vrata. Na zadnjem katu nebodera živi pripovjedačeva dobra prijateljica gospođa Sović koja je vrlo

⁸ Broj stranica: 24

Uvez: tvrdi

Format: 20 cm

Godina izdanja: 2015.

ISBN: 9789538071003

Dob: 2-4 godine

mudra i načitana te voli izlaziti samo po noći jer joj je dan previše kaotičan i glasan, ali zato svake večeri pripremi čaj i čeka pripovjedača koji nam se predstavlja na posljednjoj stranici ove slikovnice. Saznajemo kako je pripovjedač Mjesec koji svake večeri izađe i pridruži se gospođi Sović u ispijanju čaja te zajedno razgovaraju o svemu što se tog dana dogodilo u svijetu i u drvenom neboderu.

Ova slikovnica pokazuje nam koliko različitih obitelji postoji svugdje oko nas i koliko se različitih stvari događa iza zatvorenih vrata stanova i kuća. Svi od navedenih domova u ovoj slikovnici prikazani su kao sigurna mjesta ispunjena mirom i ljubavlju te prilagođena upravo onima koji u njima žive. Susrećemo se, kako s velikim obiteljima, tako i sa samcima, ali svi su prikazani jednako veseli i zadovoljni svojim životima te je svaki dom prikazan kao savršen upravo za onoga tko u njemu živi i kao mjesto kojemu se svi raduju nakon dugog i napornog dana.

Ilustracije se prostiru preko cijelih stranica, na njima prevladavaju i topli i hladni tonovi zemljanih boja te su ispunjene detaljima. Tekst je pisan velikim tiskanim slovima, ilustracije ga prate u potpunosti, a rečenice su kratke i jednostavne. Osim s različitim vrstama obitelji, djeca se kroz ovu slikovnicu mogu upoznati s raznim životinjama te naučiti neke od osnovnih stvari o svakoj.

3.5. Smrt i bolest bliske osobe

Od odabranih slikovnica, u njih nekoliko obrađuje se tema smrti ili bolesti djetetu bliske osobe. “Moj tata se smanjuje” slikovnica je koja djeci pokušava približiti tu tešku temu smrti kao nešto što je prirodno i normalno. Kroz slikovnicu nas vodi dječak koji priča o svim fazama života kroz koje su njegov tata i on prošli, te će proći. Opisuje taj proces svog odrastanja i tatinog starenja, pa prirodno dolazi do dijela smrti. Smrt se ne spominje direktno, ali nam je na kraju slikovnice jasno kako se upravo o njoj radi, te je naglašeno kako ona ne znači kraj jer netko tko ti je u srcu, s tobom ostaje zauvijek. U slikovnici “Plavo nebo” smrt je prikazana malo drugačije. Tu se radi o djevojčici kojoj su roditelji umrli i koja svoj život provodi potpuno sama, prisjećajući se vremena koje je provodila s mamom dok je bila živa. Na kraju slikovnice djevojčica se na nebu ponovno sastaje sa svojim roditeljima, odnosno i ona umire. Iako je ova slikovnica generalno vrlo tužna, na kraju nam govori kako ćemo se kad-tad ponovno sastati s voljenim osobama bez kojih smo ostali tijekom života. U slikovnici “Na krilima ljubavi” ne radi se o smrti već o bolesti bliske osobe i načinima na koje se djeca s tim nose. Kroz nju nas vodi djevojčica čija sestra ima cerebralnu paralizu, te nam priča o tome kako su roditelji toliko

zaokupljeni brigom o sestri da joj se čini kako gotovo nikada nemaju vremena za nju, pa je tako prepuštena sama sebi. Govori kako ne voli svoju sestru upravo zbog toga što se zbog nje osjeća zanemareno, međutim to se mijenja onog trenutka kada, spletom raznih okolnosti, po prvi put ostaje sama s njom. Tada shvaća kako su one čitavo vrijeme trebale jedna drugu i kako joj je zapravo lijepo provoditi vrijeme s njom, te kako jedna od druge svašta mogu naučiti.

3.5.1. Moj tata se smanjuje ⁹

Autorica: Ema Pongrašić

Ilustrator: Tomislav Zlatić

“Moj tata se smanjuje” slikovnica je koja priča o očinskoj ljubavi i odnosu djeteta i roditelja kroz sve faze života. Kroz priču nas vodi dječak koji u prvom licu opisuje kako se njegov tata s vremenom sve više i više smanjuje. Tako govori kako je tata bio visok kao div dok je on bio beba; “Nosom je mogao udahnuti oblake, a rukama dohvatiti sunce i mjesec”. Kada je dječak krenuo u vrtić, njegov tata se već malo smanjio, ali je još uvijek bio jako velik. Kada je dječak krenuo u školu tata se smanjio “skoro na maminu visinu”. Sada dječak već nekoliko godina ide u školu, a tata se nastavlja smanjivati, pa dječak zamišlja kako će to izgledati u budućnosti. Dolazi do zaključka kako će, što je on stariji i veći, tata biti sve manji i manji. Tako će u jednom trenu biti iste visine, pa će se moći zajedno igrati u parku, a onda će doći vrijeme kada će dječak biti veći od svog tate pa će zamijeniti neke njegove uloge; “A ja ću njemu dodavati bombone s najviše police”. Kada krene na posao, tata će već biti toliko malen da će ga dječak moći nositi na ramenima, a kada bude imao ženu, tata će biti malen “poput miša”, te će moći stati u dječakov džep koji će onda s njim moći razgovarati kad god mu bude dosadno ili bude nesretan. Dječak zaključuje kako će se onda, kada on postane nekome tata, njegov tata toliko smanjiti da će biti nevidljiv, ali naglašava kako on radi toga neće biti tužan jer će tata onda biti toliko malen da stane u njegovo srce. “A onaj tko je u vašem srcu, ostaje s vama zauvijek”.

⁹ Broj stranica: 24

Uvez: tvrdi

Format: 20x20 cm

Godina izdanja: 2019

ISBN: 9789538244056

Dob: 4-8 godina

Ova slikovnica započinje posvetom “Tati”. Ilustracije su jednostavne ali pune detalja, u potpunosti prate priču, te se na većini stranica prostiru preko obje strane, dok su dvije stranice, rezervirane samo za tekst. Prevladavaju nježne, vesele i tople pastelne boje. Rečenice su pisane dječjim jezikom pa su tako kratke, jednostavne i u potpunosti razumljive. Tata je gotovo na svakoj ilustraciji prikazan sretan, s velikim osmjehom na licu.

Ovu slikovnicu svrstavamo u obiteljske slikovnice. U jednom trenutku spominje se i mama pa tako saznajemo kako dječak ima i živi s oba roditelja, ali u ovoj priči, naglasak je na tati. Slikovnica je generalno vesela i zabavna, kako kroz priču, tako i kroz ilustracije, međutim, na kraju se dotiče ozbiljne i teške teme – smrti. Iako se smrt ne spominje direktno, na posljednjoj stranici nam je jasno dano do znanja da se radi upravo o njoj, te je ona prikazana kao nešto prirodno i normalno. Dječak zna da će jednog dana, kada on već bude imao svoju ženu i djecu, doći do toga, ali naglašava kako neće biti tužan jer zna da će mu tata zauvijek biti blizu – u srcu. On, također, pozitivno gleda na taj cijeli proces svog odrastanja i tatinog starenja, smišljajući razne zabavne aktivnosti i avanture koje će zajedno proživljavati u svakoj fazi tog procesa.

Dom je prikazan kao toplo mjesto puno roditeljske ljubavi, razumijevanja i zabavnih zajedničkih trenutaka, te kao mjesto na kojem djeca uvijek, neovisno o svojoj starosti, mogu pronaći utjehu, podršku i bezuvjetnu ljubav; “I onda ću ga moći staviti u džep. I razgovarati s njim kad god mi bude dosadno ili kad budem nesretan!”.

3.5.2. Plavo nebo ¹⁰

Autorica i ilustratorica: Andrea PetrlikHuseinović

Ova slikovnica, zapravo je autobiografsko djelo. Inspirirana je događajima iz života same autorice, koja je, sa samo jedanaest godina izgubila oba roditelja, te je tada proživljene emocije, prenijela na ovu priču.

Slikovnica nam priča sjetnu priču o djevojčici koja je vrlo rano izgubila roditelje i ostala bez te, toliko potrebne, roditeljske topline i ljubavi. Bila je sama i povučena, te se nije voljela družiti

¹⁰ Broj stranica: 26

Uvez: tvrdi

Format: 28.5x22.5 cm

Godina izdanja: 2019.

ISBN: 9789533010762

Dob: 4-8 godina

s drugom djecom. Dane je provodila razmišljajući o svojoj mami i tražeći je u svemu oko sebe. Često je gledala nebo i oblake jer joj je jednom netko rekao kako je njezina mama upravo tamo gore – na nebu. Pogledima je, u tim oblacima, tražila mamu, ali pronalazila je samo razne životinje koje su je podsjećale na avanture i vrijeme koje je provodila s mamom dok je ona još bila živa. Tako je prvo vidjela puža s velikom kućom na leđima. On ju je podsjetio na vrijeme kada je s mamom spašavala puževe koji bi zalutali na cestu, pa bi ih one odnijele u travu. Zatim je u oblacima vidjela miša i odmah pomislila kako je on sigurno miš iz neke bajke. To ju je pak podsjetilo na sve one večeri kada joj je mama čitala bajke prije spavanja. Nakon miša, pojavio se slon. Tu se prisjetila maminih i njenih zajedničkih odlazaka u zoološki vrt. Jednog vjetrovitog dana na nebu se pojavio zec koji ju je odmah podsjetio na knjigu “Alica u zemlji čudesa” koju joj je mama često čitala i tako je djevojčica opet bila sretna jer se sjetila svoje mame. Kada je razmišljala o kornjači koju su ona i mama hranile, ta kornjača pojavila se na nebu i rekla djevojčici da traži jednu gospođu koja ju je davno hranila i za koju je čula da živi negdje među oblacima. Sljedećeg dana pojavila se nebeska ptica koja je također tražila ženu kojoj se htjela zahvaliti jer ju je davno hranila i njegovala kada je imala ozlijeđeno krilo. “To je moja mama, gdje ju mogu naći? Upitala je djevojčica”. Posljednja životinja koja se pojavila među oblacima bila je još jedna ptica koja je na sebi imala vrata. Objasnila je djevojčici kako je jednom davno bio kos koji je ispao iz svog gnijezda i mislio kako više nikada neće vidjeti svoju mamu, ali uskoro su se pokraj njega stvorile žena i njezina djevojčica, te ga nježno vratile u gnijezdo njegovoj mami. “Danas sam ja došao vratiti izgublenu djevojčicu njezinoj mami. Prođi kroz moja vrata i popni se stepenicama na nebo”. Djevojčica je poslušala kosa i popela se stepenicama, te ju nitko više nikada nije vidio. “Ptice koje lete plavim nebom kažu da je negdje među oblacima, zajedno sa svojom mamom”.

Na prvoj stranici ove slikovnice nalazi se slika djevojčice ispod koje stoji posveta; “mojoj mami”. Ilustracije zauzimaju čitave stranice, te je svaka ilustracija ispunjena istim, hladnim bojama; različitim nijansama plave, te sivom i crnom. Plava, kao hladna boja koja prevladava na ilustracijama predstavlja upravo to odsustvo topline i ljubavi o kojoj nam autorica priča na samom početku slikovnice. Osim toga, plava boja također predstavlja mir, smirenost i raj u kojem se djevojčica ponovno ujedini sa svojom mamom. Crna boja najčešće simbolizira smrt, pa je tako i ptica koja na kraju ove priče djevojčicu odvodi mami na nebo, crna.

Na samom početku slikovnice autorica se obraća direktno čitateljima; “Pomisli li ikad itko od vas koliko je djece na ovom svijetu koja rastu bez ljubavi i topline.”, te ih uvodi u samu priču; “Ovo je priča o jednoj takvoj djevojčici.”. Na sljedećoj stranici dobivamo potpuni opis

djevojčice o kojoj se u ovoj priči radi. Saznajemo kako je bila potpuno sama, zatvorena i šutljiva, te kako je po cijele dane čitala tužne priče i slikala plave slike. Stvorila je neki svoj svijet i u njemu počela živjeti. Saznajemo, međutim, i kako bi sve to bilo drugačije da je djevojčica ikada primila malo topline i iskrene ljubavi i nježnosti; “Da ju je ikada itko iskreno i nježno, s puno ljubavi zagrlio i da je osjetila barem malo topline, priča bi bila drugačija”. Reakcije djece na smrt bliske osobe razlikuju se od djeteta do djeteta, ali se često događa da djeca imaju veliku potrebu posjećivati mjesta koja ga podsjećaju na umrlag, da iskazuju veliku brigu za stvari koje su pripadale umrlome, da često o njemu razmišljaju, sanjaju ga itd. Tako je i djevojčica u ovoj priči u svemu oko sebe pronalazila svoju mamu. Svaka životinja, stvar i pojava podsjećala su je na neki događaj, situaciju ili avanturu koju je nekada proživjela s mamom. Te uspomene na mamu nisu je rastuživale niti podsjećale na njezinu smrt, već su je podsjećale na njezin život, te su joj one bile jedini izvor veselja i sreće u životu. Na samom kraju slikovnice po djevojčicu dolazi crna ptica, te je odvodi u nebo kako bi opet mogla biti sa svojom mamom. Metaforički nam je tako dano do znanja da i djevojčica umire i odlazi u raj. Takav završetak priče većini je odraslih tužan jer na to gledaju kao na priču o djevojčici koja je ostala bez svih ljudi koje je voljela u životu, te je na kraju i ona umrla, međutim, djeci je većinom takav završetak sretan jer oni, s druge strane, na to gledaju kao na ponovno ujedinjenje djevojčice i mame što je, samo po sebi, sretan događaj.

Dom se ovdje prikazuje kao tužno, osamljeno mjesto bez topline i ljubavi, ali na kraju slikovnice, kada djevojčica odlazi u nebo, dobivamo dojam da zapravo tada ide doma jer dom ne čine zidovi i namještaj, već ljudi koji nas u njemu čekaju, a nju roditelji tako čekaju na nebu.

Nakon završetka priče, na posljednjoj stranici, ponovno se nalazi slika djevojčice, te je uz nju autorica napisala kratku autobiografiju u kojoj spominje smrt svojih roditelja i priča o svojoj obitelji, postignućima i nagradama koje je dobila upravo za ovu slikovnicu.

“Slikovnicu sam posvetila svojoj mami. Od nje sam naslijedila ljubav prema bojama i kistovima i nastavila tamo gdje je ona stala”.

3.5.3. Na krilima ljubavi¹¹

Autorica: Sonja Jurić

Ilustratorica: Anja Bartulović

“Na krilima ljubavi” knjiga je koja sadrži tri različite ilustrirane priče. Prva je napisana povodom Svjetskog dana autizma, druga povodom Međunarodnog dana slijepih i slabovidnih osoba, a treća povodom Svjetskog dana osoba s cerebralnom paralizom. Analizirat ćemo ovu treću, pod nazivom “Osmjeh moje sestre”.

Pisana je u prvom licu, a kroz priču nas vodi osmogodišnja djevojčica Gabriijela koja priča o svojoj sestri s cerebralnom paralizom, njihovom zajedničkom životu i svojoj tuzi i usamljenosti. Na samom početku slikovnice djevojčica Gabriijela predstavlja sebe i svoju sestru Anu. Govori kako Ana boluje od cerebralne paralize i kako su radi toga njihovi roditelji prezauzeti njome i brigom o njoj. Opisuje njihov dom i stvari koje se nalaze u njemu; “Naša je kuća puna Aninih pomagala: invalidskih kolica, stajalica, pribora za kupanje...”. Spominje i kako su Ani potrebni vrlo skupi lijekovi pa često čuje svoje roditelje kako raspravljaju o kupnji istih do kasno u noć. Nakon toga govori kako nikada nije voljela svoju sestru već ju je gledala kao krivca za to što je njoj uskraćena sva roditeljska ljubav, putovanja, šetnje itd. Kaže kako tata često spomene da je ona sama prohodala, jedne večeri dok su oni spremali Anu na počinak; “...pridigla sam se i pridržavajući se za komode, police, stolice i ostali namještaj, napravila sam prve korake, bez mamine i tatine pomoći, bez potpore djeda i bake koji često svrate do nas”. Osjeća se kao najusamljenije dijete na cijelome svijetu jer je u apsolutno svemu sama; “...sama učim i radim zadaću, sama idem u školu, sama spavam u svojoj sobi”. Gabriijela govori kako je često ljuta na roditelje i sestru ali je češće tužna. Jednoga dana, to se sve mijenja. Ana počinje odlaziti na terapije u dom za djecu s poteškoćama, svaki dan od osam ujutro do četiri popodne. Gabriijela odmah primjećuje promjene u domu; “...mama je bila odmornija i češće bi sa mnom provodila vrijeme, tata je bio veseliji i odmorio bi se kad bi se vratio s posla. I Ana je izgledala puno bolje: nije više onoliko plakala, mirnije je spavala, a napadi epilepsije bili su rjeđi. Moram priznati da sam ja bila najsretnija: konačno sam osjećala da pripadam obitelji”. Iako je situacija

¹¹ Broj stranica: 72

Uvez: tvrdi

Format: 22.5x25

Godina izdanja: 2016.

ISBN: 9789532977929

Dob: 4-8 godina

bila bolja nego prije, Gabrijela je i dalje gajila neku vrstu odbojnosti prema sestri, međutim i to se mijenja jedne večeri kada ostaje sama s njom. Djedu je naglo pozlilo te je baka pozvala Gabrijeline i Anine roditelje da odmah dođu. Tako je Gabrijela prvi put ikada ostala sama s Anom. U početku je bila uplašena i nije znala što bi točno trebala raditi s njom pa je sijela kraj nje i spontano počela pjevati pjesmice koje je naučila u školi. Primijetila je kako ju Ana cijelo vrijeme gleda ravno u oči, bez i da trepne. Tada je i Gabrijela zastala i zagledala se u Anine plave oči u kojima je vidjela mnogo radosti ali i tuge; “U njima se ogledao jedan mali svijet, zaseban, tih i postojan”. U tom trenutku shvatila je zašto se mama i tata ne odvajaju od Ane i zašto se tako uporno bore za nju. To je bio prvi put da je Gabrijela poljubila svoju sestru puna srca i iskreno, a ne zato što su je mama i tata zamolili. Ana se odmah nasmiješila, te se taj smiješak ubrzo pretvorio u veliki osmijeh koji je onda i Gabrijeli izmamio smiješak. Legla je pokraj Ane i pokrila ih obje velikom dekom. “Prvi put osjetila sam da imam sestru s kojom dijelim sve: ležaj, deku, osmijeh, pa i roditelje”. Tada je Gabrijela shvatila kako je Ana, unatoč svoj ljubavi i pažnji roditelja, trebala upravo sestru, baš kao i ona.

Braća i sestre kroz zajedničko odrastanje utječu jedni na druge kroz usvajanje vještina i različitih oblika ponašanja, te upravo kroz taj odnos uče mnoga ponašanja, socijalne vještine i jednostavno “igraju” veliku ulogu u međusobnim životima. Imati brata ili sestru s posebnim potrebama može utjecati na promjenu tih odnosa. Tako se kod djeteta tipičnog razvoja u obitelji često mogu razviti negativni osjećaji poput krivnje (jer su oni “bez posebne potrebe”), ljutnje (osjećaju se kao da moraju ispuniti velika očekivanja), zapostavljenosti i izolacije (uslijed nedostatka informacija i neuključenosti u sveukupnu obiteljsku situaciju), straha i zabrinutosti (zbog konstantnog promatranja roditelja u stresnim situacijama), gnjeva (jer je dijete s posebnim potrebama fokus roditeljske pažnje) i sl. U ovoj slikovnici, kod mlađe sestre tipičnog razvoja, možemo primijetiti gotovo sva od navedenih ponašanja. Već na samom početku slikovnice primjećujemo taj osjećaj zapostavljenosti; “Mama i tata su prezauseti njome: hrane je, oblače, kupaju, rade s njom vježbe, češljaju je, umivaju...”. Nedugo nakon nailazimo na osjećaj straha i zabrinutosti; “Ana mora piti lijekove koji puno koštaju pa često čujem kako mama i tata do kasno u noć raspravljaju oko kupnje lijekova i pelena za Anu”. Nakon toga ponovno se javlja osjećaj zapostavljenosti ali i gnjeva; “Nikad nisam voljela svoju stariju sestru. Smatrala sam da je ona krivac zato što mi je uskraćena sva mamina i tatina ljubav, šetnje, igre, putovanja, zagrljaji...”. “U svemu, baš u svemu sam sama...”.

Iako se u ovakvom odnosu, kod djeteta tipičnog razvoja vrlo često razvijaju negativni osjećaji poput gore navedenih, postoje i pozitivne značajke ovog odnosa koje uključuju da braća i sestre

djece s posebnim potrebama često gaje osjećaje lojalnosti i ponosa prema svome bratu ili sestri s posebnim potrebama, imaju pozitivan odnos prema različitostima, razvijaju vještine zastupanja i samozastupanja, razvijaju pozitivne vještine poput tolerancije i altruizma te imaju pozitivnu sliku o sebi (Petričević, <https://www.djecjivrtic-cvreaksolin.hr/php/wsCommon/wsGetDocument.php?f=5ec5358e09f7c.pdf>).

Kroz veći dio slikovnice prevladavaju negativni osjećaji kod sestre tipičnog razvoja, međutim to se prema kraju slikovnice mijenja. U trenutku kada Gabrijela, po prvi puta, ostaje sama sa svojom sestrom Anom, kod nje se pomalo gube negativni, a razvijaju pozitivni osjećaji prema Ani; “Sagnula sam se i poljubila Anu u obraz. Ovaj put puna srca i ne zato što su me mama i tata zamolili... Prvi put osjetila sam da imam sestru s kojom dijelim sve: ležaj, deku, osmijeh, pa i roditelje. Tad sam shvatila da je moja Ana, unatoč ljubavi i pažnji koju je dobivala od roditelja, ipak trebala sestru. Baš kao i ja”. Primjećujemo kako su na kraju slikovnice prisutni pozitivni osjećaji s Gabrijeline strane kao što su osjećaj lojalnosti i ponosa te tolerancije i altruizma.

Autorica nam kroz ovu slikovnicu želi približiti tu dinamiku života s osobom s teškoćama u razvoju i pokazati da se, koliko god teško ponekad bilo, isplati truditi i boriti za te osobe jer su oni voljeni dio obitelji te nas mogu naučiti mnogim životnim stvarima.

3.6. Stabilnost doma

Kao što je i ranije navedeno, dom je većini djece i ljudi sigurno mjesto, ispunjeno ljubavlju i toplinom. To je mjesto na kojem se osjećaju sigurno i zaštićeno i ujedno jedan od ključnih faktora koji djetetu dopušta da se od njege odvoji, krene istraživati svijet, znajući da se uvijek ima negdje vratiti. U nastavku su analizirane tri slikovnice koje prikazuju tu potrebu za odlaskom i istraživanjem svijeta, ali i sve izazove i strahove koje ono nosi sa sobom.

3.6.1. Lord se vraća kući¹²

Autorica: Irena Zelena

Ilustratorica: Hana Vrca

¹² Broj stranica: 24
Uvez: tvrdi
Format: 20x20 cm
Godina izdanja: 2020
ISBN: 9789538222153

“Lord se vraća kući” priča je o psu Lordu koji je imao sve što je mogao poželjeti ali mu je i dalje bilo dosadno te je odlučio pobjeći od kuće u potrazi za slobodom i avanturama. U šetnji se otkinuo s povodca i počeo bježati. Uživao je u trčanju i slobodi sve dok se nije umorio i izgubio. Nije znao gdje se nalazi ali znao je da mora jesti jer mu je kruljenje iz trbuha postajalo sve glasnije i glasnije. Uplašio se da će umrijeti od gladi te shvatio kako bi on, kao pas, trebao moći namirisati put do svoje kuće. Shvatio je kako ništa ne osjeća i uplašio se da će se ozbiljno razboljeti ali u tom trenu čuje neko šuškanje iz obližnjeg grma te upoznaje mačku koja se u tom grmu skrivala. Nakon kratkog razgovora, u kojem se mačka uvjerila da ju Lord neće pojesti, pomaže mu da se vrati svojoj kući. S obzirom na to da je ulična mačka, znala je sve puteve, zgrade i parkove. Uspješno ga je dovela kući gdje ga je zabrinuta vlasnica veselo dočekala. Vlasnica je nahranila svog Lorda ali i mačku koja je ostala živjeti s njima pa tako Lordu više nikada nije bilo dosadno.

Ovo je priča koja nas uči tome da je kod kuće uvijek najljepše i najsigurnije ali nam isto tako pokazuje da nas vanjski svijet i izlazak van “sigurnih zona” mogu naučiti mnogim stvarima i životnim lekcijama. Lord cijeli život živi u velikom stanu u kojem ima apsolutno sve što bi itko mogao poželjeti; od televizije, velikog kreveta i stotine različitih igračaka do gurmanskih jela, osobnog šetača i privatnog klauna, ali Lordu je svejedno dosadno. Možemo zaključiti kako mu je, unatoč svim aktivnostima i ponuđenom sadržaju, i dalje dosadno zato što ne postoji nitko s kim bi sve to mogao podijeliti. Kao i djeca koja odrastaju kao jedinci, Lord nikad nije iskusio igranje s braćom i sestrama, pružanje podrške, međusobno pomaganje ili svađanje. Također, cijeli je život na sigurnom te mu se cijeli život sve servira pa je vrlo nesnalažljiv u vanjskom svijetu. Kao primjer možemo navesti njegov prvi susret s mačkom gdje ju doziva da dođe i da se upoznaju i ne razumije zašto ga se ona boji. Ona mu zatim objašnjava kako zna da će ju on pojesti ako izađe iz grma, na što Lord zaprepašteno kaže; “Pojesti? Iju, bljak, fuj! Zašto bih to napravio?” Mačka mu dalje objašnjava kako psi inače love mačke samo kako bi ih pojeli na što će Lord; “Psi love mačke?! Tako nešto nisam još nikada čuo.” Lord, za razliku od mačke, živi u potpuno sigurnom i bezbrižnom svijetu, bez skrivanja, straha i gladi. Mačka je, s druge strane, cijeli život na ulici pa je bila primorana naučiti sve raditi sama, snalaziti se i braniti u svim situacijama. Čim joj je Lord opisao izgled svoje zgrade odmah je znala gdje treba ići. Kada su napokon došli do Lordova stana tamo ih je dočekala zabrinuta gazdarica koja je Lordu obećala da će mu kupiti što god želi samo da više nikad tako ne pobjegne. Lord je na to sjeo kraj mačke pokazujući tako svojoj gazdarici da ne želi nikakve materijalne stvari već

prijateljicu s kojom se može družiti svaki dan te s njom dijeliti sve svoje stvari kao i sve lijepe i zabavne trenutke.

Obitelj je u ovoj slikovnici prikazana kao vrlo dobrostojeća obitelj u kojoj se Lordu želi priuštiti apsolutno sve. Lord je voljen i njegovi se vlasnici jako dobro brinu za njega, međutim, dok mu se kupuju sve lijepe stvari i igračke, zanemaruje se njegova potreba za društvom, prijateljima i socijalizacijom općenito. Ova slikovnica uči nas važnu lekciju, a to je da se sreća ne može kupiti novcem te da su najljepše stvari u životu besplatne. Također nam pokazuje kako je svakom djetetu potrebno dati slobodu kako bi moglo upoznati sebe te se učiti snalaženju u različitim životnim situacijama.

3.6.2. Panika u kući pod morem¹³

Autorica: Željka Horvat-Vukelja

Ilustratorica: Vendi Vernić

“Panika u kući pod morem” slikovnica je koja nam priča priču o obitelji račića Mihe i njihovom potrebom za čestom selidbom zbog izmjena plime i oseke. Pisana je u trećem licu te započinje opisom kuće Mihe Račića i njegove obitelji. Saznajemo kako je njihova kuća prepuna različitih satova, od zidnih i stolnih do samostojećih i džepnih. Nakon tog kratkog opisa njihovog doma upoznajemo cijelu obitelj. Saznajemo da Miho ima starijeg brata Matka i mlađeg brata Marka te da sa svojom braćom, roditeljima i bakom i djedom živi ispod mora, blizu obale. Nakon toga pripovjedač se vraća na priču o satovima sa samog početka slikovnice. Objašnjava kako su ti satovi vrlo važni jer Mihina obitelj u svakom trenutku mora znati točno vrijeme kako bi mogla izbjeći dolazak oseke i na vrijeme se preseliti u kuću koja je dublje pod morem. U nastavku pripovjedač objašnjava što su to plima i oseka i zašto je život Mihine obitelji normalan jedino onda kada je plima. Tata Račić je onaj koji se bavi promatranjem Mjeseca i procjenjivanjem dolaska oseke pa kada procjeni da oseka stiže pred zoru, navija sve budilice u kući u slučaju da dođe do greške kod nekih od budilica pa se ne pokrenu na vrijeme. Kada budilica zazvoni znači da se oseka približava i da se treba preseliti u kuću za spašavanje. Dok tata prati dolazak

¹³ Broj stranica: 32

Uvez: tvrdi

Format: 21x21 cm

Godina izdanja: 2019.

ISBN: 9789533552835

Dob: 3-5 godina

oseke baka i mama pripremaju hranu i posuđe, Marko sprema igračke, Matko provjerava vozila koja će ih odvesti u kuću za spašavanje, a Miho stoji sa strane i razmišlja. Naime, Miho ne voli stalno seljenje pa je po noći, dok su svi spavali, pomaknuo sve satove u kući za jedan sat unatrag jer je mislio da će tako i oseka doći kasnije pa će se barem naspavati prije evakuacije. Ujutro se more počelo povlačiti, ali pošto je Miho pomaknuo sve satove nitko se nije probudio na vrijeme za selidbu. Mama je prva osjetila da joj je dio kreveta već suh te se panično probudila i počela buditi druge. Svi su se brzo spremili i u panici odjurili na svojim vozilima. Miho se vratio po svoju loptu koju je zaboravio u kući iako je svugdje oko kuće već zavladała oseka. Iznad njega se odjednom nađe galeb koji bi ga pojeo u jednom zalogaju, ali u zadnji tren dolazi mama i stavlja Mihu na svoj tricikl. Već su se sutradan svi sretno vratili svojoj kući te su tamo našli satove koji su bili krivo navijeni. Miho im je priznao što je napravio, na što mu je tata objasnio sve o plimi i oseki te je Miho obećao da više nikada to neće napraviti.

Dom je u ovoj slikovnici prikazan kao relativno sigurno mjesto, radi čestih izmjena plime i oseke koje ovu obitelj tjeraju na često seljenje, međutim, svi se u toj obitelji i domu osjećaju sigurno zbog toga što znaju da su mama i tata uvijek spremni na selidbu i da se brinu oko svega te vjeruju kako ništa ne može poći po zlu dok roditelji prate situaciju. S obzirom na to možemo reći da je obitelj ovdje prikazana kao vrlo brižna i puna ljubavi. Primjećujemo kako se radi o tradicionalnoj obitelji koja se sastoji od oba roditelja i djece te također primjećujemo prisutnost određenih spolnih uloga; “Evo, upravo u ovom trenutku tata Račić dalekozorom promatra Mjesec... Procjenjuje da će pred zoru početi oseka. Djed Račić sjedi i navija nekoliko budilica... Pripreme su već započele. Baka pakira hranu, mama donosi košare u kojima je već složeno posuđe te torbe s odjećom i higijenskim priborom.”. Majka i baka zadužene su za hranu i odjeću dok se otac i djed bave promatranjem i proučavanjem mjeseca i oseke i plime. Još jedna od stvari koja nam potvrđuje to da se ovdje radi o funkcionalnoj obitelji punoj ljubavi jest reakcija Mihinog oca nakon njegovog priznanja o pomicanju satova. Otac se na njega ne ljuti, ne dere se te ga ne kažnjava, već mu na lijep i miran način objašnjava što su to plima i oseka, zašto se često moraju seliti te zašto je važno da satovi uvijek budu točno navijeni. Još jedna stvar, vrlo dobro prikazana u ovoj slikovnici su majčinski instinkti. U trenutku kada galeb napada Mihu, njegova mama se pojavljuje “niotkud” i brzo ga spašava; “Galeb se zalijeće prema Mihi, htio bi ga progutati u jednom zalogaju, ali u posljednji čas mama se baci na Mihu, zgrabi ga i stavi na svoj tricikl.”.

Ilustracije prekrivaju čitave stranice te na njima, s obzirom na mjesto radnje, prevladavaju različite nijanse plave boje. Tekst se prostire preko samih ilustracija koje su ispunjene

mnoštvom šarenih detalja. Što se tiče samog teksta, rečenice su relativno kratke i jednostavne te je tema plime i oseke jednostavno objašnjena i približena djeci.

3.6.3. Kisela kuća¹⁴

Autor: Zoran Pongrašić

Ilustratorica: Marijana Jelić

“Kisela kuća” slikovnica je pisana u trećem licu te nam priča priču o jednom crvu Đuri i njegovoj potrazi za boljim domom od onoga koji ima. Na samom početku slikovnice saznajemo kako Đuro Crv živi u jednoj jabuci te se on pita kako je moguće da je upravo on krivac za to što je ta jabuka crvljiva. Na to mu pripovjedač odgovara i objašnjava kako je jabuka crvljiva ako je u njoj crv što je slučaj upravo ovdje. Đuro se odmah počeo osjećati krivim te je odlučio kako odlazi iz svoje jabuke. Pripovjedač mu zatim objašnjava kako je ta jabuka njegova kuća i kako ju ne može samo tako ostaviti, ali Đuro je ustrajan i odgovara kako mu je dosadilo živjeti u toj kiseloj kući s pijanim muhama koje mu stalno dosađuju. Tako je Đuro krenuo na put. Nakon nekog vremena nailazi na tri šljive te je oduševljen njihovom ljepotom odabrao jednu i odlučio se useliti, ali čim je ušao u nju zabio se u košticu šljive te shvatio kako mu kuća puna zidova u sredini apsolutno ne odgovara. Đuro nastavlja svoju potragu i uskoro nailazi na bananu. Oduševljen njezinom veličinom i zlatnom bojom ulazi unutra, ali odmah izlazi na drugu stranu i shvaća kako mu je banana previše mekana da bi bila dobar dom. Razočaran ide dalje i nailazi na orah koji mu se naizgled jako sviđa ali kada pokuša u njega ući shvaća kako neće uspjeti jer je orah previše tvrd. Đuro se nakon dugačke i neuspješne potrage za kućom odlučio odmoriti i razmisliti o tome čemu kuća uopće služi. Dolazi do zaključka da kuća služi tome da se u njoj lijepo osjećaš, a on se jako lijepo osjećao u svojoj jabuci. Na to ga pripovjedač upita što s tim što je jabuka kisela, puna pijanih muha i crvljiva kada on živi u njoj. Đuro dobro razmisli o tome i shvati da kada je jabuka crvljiva to samo znači kako u njoj netko živi, a taj netko je, u ovom slučaju, Đuro Crv. Odluči se zaputiti natrag do svoje jabuke i tamo zauvijek živjeti veselo i sretno.

¹⁴ Broj stranica: 28

Uvez: tvrdi

Format: 20.5x20.5 cm

Godina izdanja: 2020.

ISBN: 97895382221319

Dob: 4-8 godina

“Kisela kuća” vesela je, šaljiva i edukativna slikovnica koja nas uči tome da zaista ne postoji mjesto kao što je dom, a taj dom ne čine lijepi zidovi i namještaj već osjećaj sigurnosti i pripadanja koji nam svakodnevno pruža. Crv Đuro na početku ove priče odlučuje napustiti svoj dom te odlazi u potragu za nekim boljim domom. Nailazi na nekoliko opcija od kojih ga sve oduševi na prvi pogled ali ubrzo shvaća kako mu niti jedna ne paše i ne pruža ono što traži te shvaća kako je u potrazi za nečim što je već imao. Stane odmoriti i razmisliti i dolazi do vrlo važnog zaključka, a to je da kuća služi tome da se u njoj lijepo osjećaš, a on se u svojoj jabuci uvijek lijepo osjećao. Tako se Đuro Crv vraća svome domu i nastavlja tamo živjeti zadovoljan i sretan. Glavna poruka koju nam šalje ova slikovnica jest to da kuću čine zidovi i namještaj, ali osjećaji sigurnosti, ugone i pripadanja ono su što ju čine domom. U potrazi za nečim boljim možemo otići i na drugi kraj svijeta, ali uvijek će nam biti najljepše vratiti se mjestu ispunjenom uspomjenama, smijehom, toplinom i srećom, mjestu u kojem smo živjeli i dobre i loše dane i mjestu kojem u potpunosti pripadamo.

Ilustracije se prostiru preko čitavih stranica te u potpunosti prate tekst. U pozadini ilustracija, odnosno samih prikaza događaja, prevladavaju hladne boje, dok su na tim prikazima otprilike u jednakoj mjeri prisutne i tople i hladne boje. Likovi su oblikovani jednostavno linijski s jasno vidljivim facijalnim ekspresijama. Što se tiče samog teksta rečenice su pisane šaljivo i relativno jednostavno s tim da je u čitavi tekst slikovnice ubačeno nekoliko riječi koje bi djeci mogle biti nepoznate i nejasne pa su te riječi označene zvjezdicom i objašnjene na dnu tih određenih stranica na vrlo jednostavan i šaljiv način blizak djeci, pa tako vidimo da je ova slikovnica, uz to što šalje vrlo lijepu i važnu poruku, poučna, edukativna i zabavna.

3.7. Slika o sebi

Rastom i razvojem djeca stvaraju sliku ne samo o svijetu koji ih okružuje, već i o sebi samima kao pripadnicima tog svijeta. Razvijajući svoju individualnost i usvajajući socijalne norme koje ih simultano oblikuju djeca se nalaze pred velikim zadatkom usklađivanja jednog i drugog. Sljedeće dvije slikovnice prikazuju kako djetetova slika o sebi može utjecati na njegovo ponašanje u društvu, te sigurnost u samoga sebe i svoje odluke.

3.7.1. Crveni slon ¹⁵

Autorica i ilustratorica: Dubravka Kolanović

“Crveni slon” slikovnica je koja nam priča priču o malenom slonu, njegovoj obitelji i njihovom zajedničkom životu u prostranoj savani. Rečenice su kratke i jednostavne. Tekst je kroz cijelu slikovnicu pisan istim fontom i veličinom. Ilustracije se ne nekim stranicama prostiru preko obje strane, te je sam tekst ukomponiran u ilustraciju, dok na drugim stranicama zauzimaju tek jednu stranu, a druga je bijela i rezervirana za tekst. Na ilustracijama prevladavaju hladne boje i hladniji tonovi zemljanih boja, ali s razvojem priče, prema kraju se javljaju toplije zemljane boje. Ilustracije su same po sebi jednostavne, bez puno detalja, a likovi su oblikovani linijski. Priča je pisana u prvom licu.

Kroz ovu priču vodi nas maleni slon, koji priča o svojoj obitelji i njihovim zajedničkim dogodovštinama. Na samom početku govori o tome kako je najmanji u svojoj obitelji, te kako svi paze na njega i uče ga raznim korisnim vještinama. Naglašava kako jako voli svoju obitelj i njihov dom – savanu. Svaku noć ostaje budan kako bi promatrao zvjezdano nebo ali najviše od svega voli promatrati zalaske sunca. Toliko voli te crvene zalaske sunca da se jednog dana odlučio posuti crvenom prašinom kako bi i on bio crven poput njih. Iako je njega to usrećilo, svi su se u njegovoj obitelji na njega naljutili jer nije želio biti siv poput njih. Najviše se od svih ljutila mama, koja se, zajedno s ostalima, skrivala od sunca ispod starog stabla. Za to se vrijeme maleni slonić bezbrižno igrao na suncu, jer mu onako crvenom od prašine, sunca ništa nije moglo. Kada su to primijetili ostali slonovi, svi su se počeli posipati crvenom prašinom kako im ne bi bilo vruće pa je tako i maleni slonić uspio nešto naučiti svoju veliku obitelj.

Obitelj je u ovoj slikovnici prikazana kao zajednica u kojoj se svi brinu jedni o drugima, uče jedni od drugih, te paze i štite one najmlađe iako ih ponekad ne mogu razumjeti. Ova priča ukazuje nam na važnost slušanja dječjih ideja, jer iako nam ponekad mogu izgledati šašavo, nikad ne znamo što sve možemo iz njih izvući, te koliko možemo naučiti od djece. Također nam pokazuje koliko su djeca maštovita, koliko vole istraživati, i koliko je onda bitno da ih ne

¹⁵ Broj stranica: 23

Uvez: tvrdi

Format: 20.5x20.5 cm

Godina izdanja: 2019

ISBN: 978-953824411-7

Dob: 3-5

osuđujemo i da se na njih ne ljutimo, već da im damo potrebnu slobodu, kako bi mogla dolaziti do svojih zaključaka i rješenja.

3.7.2. Moja nosorogata obitelj¹⁶

Autor: Zoran Pongrašić

Ilustratorica: Hana Vrca

“Moja nosorogata obitelj” poučna je slikovnica pisana u prvom licu, a kroz nju nas vodi maleni nosorog koji nam priča o svojoj obitelji i o tome kako je on jedini pripadnik te obitelji koji nema rog. Na samom početku slikovnice mali nosorog predstavlja nam i opisuje nosoroge te ih uspoređuje s drugim životinjama i naglašava kako, iako postoje slični njima, ne postoji niti jedna vrsta koja ima rog na nosu kao što oni imaju. Zatim nam opisuje svoju obitelj. Počinje s tatom te govori kako njegov tata ima najveći i najteži rog u čitavoj obitelji i kako ga često zna boljeti glava upravo radi tog velikog i teškog roga. Nakon tate opisuje nam svoju mamu ali prije toga upoznaje nas s činjenicom da svaki nosorog ima najmanje jedan rog na nosu, a neki imaju čak i dva, kao njegova mama. Iako njezini rogovi nisu ni najveći ni najteži tata je svejedno ljubomoran na to što ih ona ima dva, a on samo jedan. Nastavlja s opisom svoga djeda i njegovog roga koji se od starosti umorio, kao i sam djed. Poslije opisa svoje obitelji opisuje i sebe te nam objašnjava kako je on jedini nosorog u svojoj obitelji koji nema ni jedan rog i kako je bio vrlo tužan radi toga jer je želio imati rog pod svaku cijenu, pa čak i da je najmanji na svijetu. Njegova obitelj primijetila je da ga nedostatak roga jako rastužuje pa su ga, svaki na svoj način, pokušali utješiti. Tata ga je jednog dana odveo u špilju u kojoj mu je pokazao drevne crteže nosoroga bez rogova i tamo mu objasnio kako ni njihovi preci nisu imali rog na nosu. Znao je da je njegovoj mami drago što on nema rog jer ju tako ne bode po trbuhu, a djed mu je rekao kako rog zaklanja pogled i nadao se da će ga to utješiti. Mamin brat mu je objasnio kako rog svrbi i kako ga ponekad zaprljaju ptice. Mali nosorog objašnjava nam kako na nosorozima žive ptice koje ih čiste i štite od raznih parazita pa se tako zna dogoditi da se neka od njih i pokaka te sam zaključuje kako nitko ne želi imati pokakan nos. Na kraju slikovnice mali

¹⁶ Broj stranica: 24
Uvez: tvrdi
Format: 20x20 cm
Godina izdanja: 2020.
ISBN: 9789538244223
Dob: 3-6 godina

nosorog govori nam kako i dalje nema rog ali više nije tužan, već je sretan zato što zna da ima nešto puno vrijednije od roga, a to je obitelj koja ga voli više od ičega.

Obitelj je u ovoj slikovnici prikazana kao vrlo skladna i funkcionalna obitelj ispunjena ljubavlju. Glavni lik je maleni nosorog koji nam priča o tome kako je cijeli život bio jako tužan zato što je jedini u svojoj obitelji koji nema rog ali je shvatio kako mu, pokraj divne obitelji koju ima, rog ni ne treba. Koliko je divna njegova obitelj primjećujemo po tome koliko im je bilo stalo do toga da mu pokažu kako nedostatak roga zapravo nije problem već prednost u nekim situacijama. Svi u obitelji bili su tužni jer je njihovo dijete bilo tužno te su bili spremni učiniti što god treba da ga utješe, oraspolože i da mu pokažu kako je u redu biti drugačiji i kako to čak ima svoje prednosti. Tata ga je odveo u špilju kako bi mu pokazao pretke koji također nisu imali rog, djed mu je ukazao na to da rog zaklanja pogled, za mamu je već i sam znao kako joj je drago što ju ne bode rogom po trbuhu, a ujak mu je objasnio kako ih rog zna svrbiti te kako ga ptice često znaju zaprljati. Maleni nosorog tako je shvatio da je, bez obzira na to ima li ili nema rog, vrijedan, prihvaćen i voljen u svojoj nosorogatoj obitelji. Lik malenog nosoroga šalje snažnu poruku o tome kako je u redu biti drugačiji od drugih jer nas različitosti čine jedinstvenima te bi svijet bio monotono mjesto da su svi isti. Također nam govori kako će nas naša obitelj voljeti, podržavati i biti uz nas bez obzira na različitosti.

Ilustracije se prostiru preko cijelih stranica te na njima prevladavaju različite nijanse plave boje. Na nekoliko se stranica u maloj količini pojavljuju tople boje. Prikazi su detaljni te prate tekst. S obzirom na to da je slikovnica pisana u prvom licu, rečenice su jednostavne i relativno kratke, a opisi približeni djeci.

3.8. Osamostaljivanje

Djeca su u najmlađoj dobi zaštićena od svega, te uvijek imaju nekoga tko se o njima brine, međutim u životu svakog djeteta dođe trenutak kada se treba odmaknuti od sigurnosti doma i samostalno početi istraživati svijet. Kod neke djece to se javlja u obliku intrinzične potrebe, dok su kod neke druge djece roditelji ti koji potiču njihovo osamostaljivanje.

3.8.1. Žinko u školi¹⁷

Autorica: Željka Horvat-Vukelja

Ilustratorica: Branka Hollingsworth Nara

“Žinko u školi” slikovnica je napisana s ciljem da djeci olakša polazak u školu. Glavni lik slikovnice je ježić Žinko koji ne želi ići u školu već misli da zna sve i da mu škola nije potrebna. Roditelji ga na prvi dan škole veselo i uzbuđeno bude međutim on se odbija dići i spremi za školu. Mama mu objašnjava kako su i ona i tata, i baka i djed išli u školu te kako i on mora. Žinko i dalje govori da neće ići, ali roditelji imaju svoje obveze pa mu više ne mogu objašnjavati zašto mora ići u školu te odlaze i ostavljaju Žinka u krevetu. To je Žinku bio prvi put da je ostao sam kući, pa je uskoro mrzovoljno ustao, oprao zube, obuo nove cipelice za školu, doručkovao te izašao. Tražio je svoje prijatelje po cijeloj šumi ali je od njihovih roditelja saznao kako su svi u školi i kako bi i on trebao ići. Nakon što je shvatio da su čak i leptiri i gusjenice u školi otišao je i on. Kada je došao učiteljica i njegovi prijatelji toplo su ga i veselo dočekali i od toga dana Žinko je jedva čekao svako novo jutro kako bi mogao ponovno ići u školu, družiti se sa svojim prijateljima i učiti.

Kao što je i napisano na naslovnoj stranici slikovnice ovo je “priča koja će svakom prvašiću olakšati polazak u školu”. Pisana je s ciljem da djeci koja se boje polaska u školu pokaže da je škola veselo mjesto u kojem će upoznati nove prijatelje i zajedno s njima učiti nove, važne i zanimljive stvari. Pratimo priču ježića Žinka koji se bojao prvog dana škole te je mislio kako mu škola nije potrebna i kako u njoj ne može naučiti ništa novo. Njegova obitelj prikazana je kao funkcionalna i tradicionalna; sastoji se od oba roditelja koji vole svoje dijete te se o njemu brinu i mirnim i poučnim putem pokušavaju mu objasniti zašto je škola važna i zašto mora u nju ići. U trenutku kada shvaćaju da više nemaju vremena, ali i da više nema smisla uporno objašnjavati Žinku da mora ići u školu, ostavljaju ga samog te mu daju slobodu da sam shvati zašto je odlazak u školu nužan. Žinko primjećuje da je prvi put ostao sam doma i da mu se to pretjerano ne sviđa te se ustaje i sprema za odlazak. Primjećujemo kako Žinko sam pere zube, oblači se te doručkuje i po tome vidimo da su mu roditelji usadili bitne životne navike te je to

¹⁷ Broj stranica: 24

Uvez: tvrdi

Format: 24x24 cm

Godina izdanja: 2021.

ISBN: 9789530620353

Dob:4-7 godina

jedan od primjera po kojima možemo zaključiti da se radi o funkcionalnoj obitelji i brižnim roditeljima koji se trude što bolje odgojiti svoje dijete. Žinko nakon toga odlazi i kreće u potragu za svojim šumskim prijateljima međutim uskoro shvaća kako u šumi nema nikoga od djece jer su svi u školi. Prvo traži svoju prijateljicu vjevericu ali dočekuje ga njezina mama koja mu govori kako je Vjeverka u školi te kako je mislila da i on ide u školu. Zatim je tražio Zeku ali sada ga dočekuje Zekin tata koji mu govori da je Zeko u školi čudeći se pritom tome što Žinko jedini nije u školi. Žinko, već pomalo razočaran, nastavlja dalje i dolazi do Medine špilje gdje ga dočekuje Medina mama koja mu ljutito i strogo govori kako je Medo u školi te kako i on odmah mora ići. Nakon toga dolazi do Lijinog brloga gdje opet pronalazi samo Ljinu mamu koja mu ponovno govori kako je Lijić u školi, kako su svi u školi i kako bi i on odmah trebao ići u školu. Žinko u tom trenu pogleda oko sebe i shvati da zaista nema ni leptira, ni mrava pa čak ni pčela te zaključuje kako su očito svi u školi pa bi i on trebao poći. Žinko je uplašeno došao do mjesta gdje se održavala nastava te se sramežljivo sakrio u grmu. Učiteljica sova ubrzo primjećuje da netko viri iz grma, a nedugo zatim to primjećuju i učenici te prepoznaju svog prijatelja Žinka koji im se odmah pridružuje u učenju. Žinku se jako svidjelo u školi te je svaku večer jedva čekao da svane novo jutro i da ponovno ide u školu. Možemo zaključiti kako je Žinko, iako su mu roditelji na lijep i poučan način pokušali objasniti zašto mora ići u školu, naučio ovu lekciju iz vlastitog iskustva. Roditelji, odgojitelji i učitelji su tu da djecu uče i odgajaju te pokušaju u što većoj mjeri prenijeti znanje na njih međutim postoje neke stvari koje će djeca naučiti tek iz svog vlastitog iskustva i svojim istraživanjem.

Kao što je ranije navedeno, u ovoj slikovnici prikazana je tradicionalna i funkcionalna obitelj i topli dom ispunjen ljubavlju i poštovanjem te svim ostalim stvarima potrebnim za optimalan razvoj djeteta. Na početku slikovnice primjećujemo prisutnost spolnih uloga. Naime, u trenutku kada roditelji prestaju Žinku objašnjavati zašto mora ići u školu to je zato što shvaćaju da kasne; tata kasni na posao, dok mama kasni na tržnicu i boji se da neće stići skuhati obroke svojoj obitelji. Otac je prikazan kao onaj koji financijski osigurava svoju obitelj dok je majka prikazana kao ona što se brine oko kućanstva odnosno čisti, pere i kuha.

Slikovnica je pisana u trećem licu, rečenice su kratke i jednostavne, ilustracije ispunjavaju cijele stranice te su relativno detaljne. S obzirom na to da je mjesto radnje šuma, a vrijeme radnje jesen, prevladavaju zemljani i hladniji tonovi boja.

3.8.2. Nemaš pojma, Grizlijane¹⁸

Autorica: Ana Đokić Pongrašić

Ilustratorica: Dubravka Kolanović

“Nemaš pojma, Grizlijane” slikovnica je koja priča o medvjediću Grizlijanu koji odlazi u svijet i nailazi na razne prepreke i probleme te se uči snalaziti i rješavati ih. O medvjediću Grizlijanu cijeli život brine se njegova mama. Ona mu pronalazi hranu i radi sve umjesto njega. Jednog dana odlučuje kako je bilo dosta i kako je Grizlijan dovoljno velik da sam pronalazi hranu i snalazi se u životu. Kada mu je to rekla, Grizlijan ju nije shvatio ozbiljno već je nastavio ležati i fućkati ispod stabla. Uskoro je ogladnio i shvatio da mame nema i da će stvarno sam morati pronaći hranu. U potragu je krenuo optimistično međutim uskoro je shvatio kako je to puno teže nego što je mislio. Hodajući kroz šumu nije pronalazio ništa osim puževa i komaraca ali to nije nikakva hrana za jednog medu. Ubrzo je ipak ugledao nešto što mu se činilo kao odličan obrok. Bila su to jaja, ali nalazila su u gnijezdu visoko na stablu pa ih nikako nije uspijevaio dohvatiti. Na gnijezdo uskoro slijeće ptica te ju Grizlijan zamoli da mu dohvati jedno jaje. Ptica mu u šoku objašnjava kako će se iz tih jaja izleći njena djeca i govori mu da nema pojma o ničemu i da bi trebao što prije otići ili će ga ubosti svojim kljunom. Medo nastavlja hodati kroz šumu i uskoro nailazi na krokodila koji zakopava svoja jaja u zemlju te pomisli kako to znači da mu ta jaja vjerojatno ne trebaju. Prilazi krokodilu i traži jedno jaje ali ona ga odbija i objašnjava mu da se iz njih trebaju izleći njezina djeca i da ih zakopava upravo radi grabežljivaca kao što je on. Govori mu da nema pojma o ničemu i zaprijeti da će ga ugristi ako odmah ne ode. Grizlijan nastavlja svoj put i stiže do rijeke. Odlučuje da će uloviti ribu, pronalazi štap te ga baca u vodu. Nije znao da mu običan štap nije dovoljan za ribolov. Uskoro su se sve ribe iz rijeke počele smijati i komentirati kako medo nema pojma o ničemu. Grizlijan je već bio jako umoran i gladan i sve ovo bilo je previše za njega. Nije više znao što da radi te je tako gladan i umoran počeo glasno plakati. Njegov plač čula je koka iz kokošinjca koji se nalazio nedaleko od rijeke. Došla je do njega i pozvala ga da krene za njom. Odvela ga je do svog kokošinjca i pokazala mu koja jaja smije jesti. On ju je zbunjeno pogledao i pitao zar se

¹⁸ Broj stranica: 23

Uvez: tvrdi

Format: 32x25 cm

Godina izdanja: 2006.

ISBN: 9789537514822

Dob: 4-8 godina

iz tih jaja neće izleći njezini pilići. Ona mu je polako i strpljivo objasnila kako su to jaja u kojima nema zametka i iz kojih se ništa neće izleći. “Pa ti, medo, nemaš pojma!”, nadodala je koka. Medo joj je tužno odgovorio kako mu to svi govore čitav dan. Koka mu je rekla da svaki dan može dobiti ručak u zamjenu za čuvanje njezinih nestašnih pilića. Grizlijan je na to pristao te tako postao čuvar Grizlijan. Svaki dan je imao za jesti, a usput se i sprijateljio s pilićima. Bio je sretan, zadovoljan i nahranjen. Njegova mama, koja ga je čitavo vrijeme promatrala iz prikrajka, također je bila jako zadovoljna i sretna.

S obzirom na to da se u cijeloj priči ne spominje Grizlijanov tata, ne možemo sa sigurnošću reći da se ovdje radi o tradicionalnoj obitelji koja se sastoji od oba roditelji, ali možemo reći da se radi o funkcionalnoj obitelji. Na samom početku slikovnice primjećujemo da je Grizlijan jako bezbrižan i da se osjeća vrlo sigurno sa svojom mamom, baš kao što bi se svako dijete trebalo osjećati. Također primjećujemo kako je njegova mama puna ljubavi i brige za svog sina. Jako ga voli, ali zna da se neće moći zauvijek brinuti o njemu te da je došlo vrijeme da sam nauči pronalaziti hranu i snalaziti se u svijetu. Teško joj pada to što ga ostavlja prepuštenog samom sebi ali zna da je to nešto što mora učiniti. Ono što nam najbolje pokazuje da se ovdje radi o jako dobroj i brižnoj mami jest to što, iako ga je ostavila da se sam snalazi u svijetu, čitavo ga vrijeme promatra te je spremna zaštititi ga ako slučajno zapadne u kakvu opasnost. Grizlijanova mama odličan je primjer roditeljske ljubavi koja ponekad, za dobrobit djeteta, mora biti oštra. Također nam pokazuje kako roditelji uvijek brinu o svojoj djeci, neovisno o njihovim godinama i kako su uvijek tu za nas, čak i onda kada mi toga nismo svjesni. S medvjedićem Grizlijanom može se poistovjetiti svako dijete koje polako prelazi u “svijet odraslih” te se u tom procesu odrastanja osjeća zbuđeno, izgubljeno i nesigurno. Lik Grizlijana pokazuje nam kako u početku nitko ne zna sve, ali kako će upornošću i učenjem svaki dan znati sve više i više te će tako steći potrebno životno iskustvo i znanje. Također nam pokazuje kako neznanje i grijehenje nisu sramota već prilika za učenje i razvijanje. Uči nas i tome da nema smisla žaliti nad stvarima koje nam ne idu već se truditi i raditi kako bi to promijenili jer će se trud, rad i upornost uvijek isplatiti.

Tekst je uklopljen u ilustracije, a ilustracije se prostiru preko cijelih stranica. Rečenice su jasne i relativno kratke te su teme poput razlike između jaja s pilićima i onima bez, pojednostavljene i približene djeci. Mjesto radnje je šuma, a vrijeme radnje ljeto pa tako na ilustracijama prevladavaju vesele i tople nijanse zemljanih boja.

3.8.3. Strašljiva sova¹⁹

Autorica: Antoaneta Klobučar

Ilustratorica: Ana Kadoić

“Strašljiva sova” slikovnica je pisana u trećem licu koja priča o malenoj sovici Žmirki koja se, iako to uopće nije karakteristično za sove, užasno bojala mraka. Imala je četvero braće i sestara te su s roditeljima svi živjeli u duplji. Iako su izvana svi bili vrlo slični, Žmirka se od svojih braće i sestara razlikovala po tome što je bila jedina sovica koja se bojala mraka. Dok su sve sovice jedva čekale noć jer su tada bile puno bolje volje, Žmirka bi s dolaskom noći bila sve uplašenija; “Stisnula bi se uz mamu i drhtala od straha. Ne bi se usudila pravo ni otvoriti svoje male buljooke oči”. Mama se jako trudila objasniti joj kako je noć zapravo predivna; kako svi spavaju, sve je mirno i tiho, mjesečina obasjava šumu, a čuje se i šuštanje lišća kao i žuborenje potoka. Mama se svim silama trudila Žmirku utješiti i objasniti joj kako ne postoji apsolutno ništa strašno u vezi mraka, ali Žmirku je i dalje puno više privlačio dan iako, pošto je sova, po danu ništa nije vidjela. Ništa od toga nije predstavljalo toliki problem sve dok je Živka cijelo vrijeme mogla biti skrivena i sigurna u duplji, međutim došao je dan kada je, kao i svoja braća i sestre, morala naučiti letjeti. Vrlo brzo je naučila letjeti, ali se, s obzirom na svoj strah od mraka, bojala otvoriti oči dok bi letjela šumom pa bi se često zabijala u stabla. Uskoro je počela izmišljati razloge poput prehlade i bolova samo da noću ne ide van. Roditelji su sumnjali na to da izmišlja sve te razloge te su bili vrlo žalosni zbog toga ali su joj popuštali i ostavljali ju u duplji kada bi noću išli letjeti. Jedne je noći iz udobnosti svoje duplje čula kako netko doziva u pomoć. Glas joj je bio vrlo poznat te je ubrzo shvatila da je to njezina sestrice koja je zapela u krošnji stabla. Žmirka nije znala što učiniti. Užasno se bojala izaći po mraku, ali sestrice je sve glasnije i glasnije plakala te je Žmirka shvatila da će morati izaći i pronaći svoju sestru. Vrlo brzo ju je našla iako je letjela napamet, samo po zvuku. Shvatila je kako joj je seka jako zapetljana u krošnji i kako će joj biti potrebna pomoć roditelja da ju izbave. Uzbuđeno je letjela i tražila ih po šumi pola sata te je pritom, od brige za svoju sestru, zaboravila na svoj strah od mraka, širom otvorila oči i pronašla mamu i tatu te su svi zajedno

¹⁹ Broj stranica: 20

Uvez: tvrdi

Format: 22x22 cm

Godina izdanja: 2010.

ISBN: 9789536415748

Dob: 3-5 godina

pokidali grančice i izbacili seku. Žmirka je tek po povratku u duplju shvatila kako je cijelo vrijeme u mraku ali više se nije bojala. Nakon toga uvijek je letjela otvorenih očiju te je postala odličan lovac.

Obitelj je u ovoj slikovnici prikazana kao tradicionalna i funkcionalna. Sastoji se od oba roditelja i djece. Dom je prikazan kao vrlo sigurno mjesto ispunjeno ljubavlju i podrškom te kao mjesto u kojem se svi brinu jedni za druge. Pratimo priču sove Žmirke koja se užasno boji mraka, ali kako bi spasila svoju sestru taj strah pobjeđuje.

Na početku slikovnice saznajemo kako se Žmirka boji mraka i jedino mjesto na kojem se osjeća sigurno jest u svome domu kraj svoje mame. Po tome možemo zaključiti kako je cijeli život sigurna u svom domu i svojoj obitelji te je to mjesto za koje vjeruje da joj se u njemu ništa loše ne može dogoditi. Također vjeruje i u to kako će ju njezini roditelji zaštititi od svih opasnosti koje “vrebaju” iz vanjskog svijeta. Na temelju toga zaključujemo kako ju roditelji cijeli život štite i brinu se za nju. U nastavku slikovnice Žmirka treba naučiti letjeti, a kako bi to mogla mora napustiti svoj topli i sigurni dom po mraku, međutim to joj je previše strašno pa počinje izmišljati razne razloge zbog kojih ne može nigdje po noći. Njezini roditelji sumnjaju na to da ne govori istinu i to ih rastužuje, ali ju svejedno ostavljaju kući svaku večer. Iako znaju da će Žmirka kad-tad morati izlaziti i letjeti po noći i da je došlo vrijeme da počne učiti i vježbati, ne forsiraju ništa te joj svejedno daju slobodu i vrijeme da sama shvati da mrak nije strašan kao što joj se čini. U trenutku kada Žmirka shvaća da pozivi upomoć dolaze od njene sestre koja se ne može izvući iz krošnje u kojoj je zapela, ona se prisiljava na izlazak iz svoje zone sigurnosti i na suočavanje sa svojim najvećim strahom, sve kako bi pomogla i spasila svoju sestru. Kroz njezino zanemarivanje vlastitog straha i stavljanje sebe i svoje sigurnosti iza sigurnosti svoje sestre vidimo koliko je jaka ta ljubav i povezanost braće i sestara i do kojih nas granica briga za njih može dogurati.

Ilustracije se prostiru preko cijelih stranica, nisu previše detaljne, te na njima, s obzirom na to da je vrijeme radnje kroz čitavu slikovnicu noć, prevladavaju tamne zemljane boje. Iz tog je razloga i tekst na većini stranica tiskan u bijeloj boji. Rečenice su jednostavne i relativno kratke, a ilustracije u potpunosti prate tekst.

3.9. Upoznavanje s različitim ulogama roditelja

Djeca između ostaloga uče i razvijaju se po modelu, posebice u mladoj dobi gdje najveći utjecaj na njihov razvoj imaju roditelji. Gledajući ih svakodnevno, djeca kod svojih

roditelja mogu uočiti da oni nisu samo mama i tata, već obnašaju različite uloge u različitim životnim situacijama. U sljedećoj su slikovnici sve te uloge prikazane i opisane iz dječje perspektive.

3.9.1.Sve moje mame²⁰

Autorica: Ema Pongrašić

Ilustratorica: Ana Petrović

“Sve moje mame” slikovnica je pisana u prvom licu te nas kroz nju vodi djevojčica koja nabraja sva imena kojima je čula da ostali ljudi oslovljavaju njezinu mamu. Na prvoj stranici djevojčica nas uvodi u priču govoreći kako njezina mama ima jako puno imena, vjerojatno više od svih drugih mama. Zatim saznajemo kako je prvo ime njezine mame Maja. Djevojčica objašnjava da je to ime koje su njoj dali njezini roditelji dok je još bila mala i nije imala nijedno drugo ime ali osim njezinih roditelja tim imenom zovu je i njezine “brbljave” prijateljice koje ponekad dođu na kavu pa mama nema vremena za igru s njom. Mamino drugo ime je Dušo. Djevojčica nam objašnjava kako je to ime koje joj je nadjenuo tata kad su se zaljubili te opisuje mamu Dušo kao vrlo marljivu mamu koja tati sprema sendviče, pegla košulje, ljubi ga u obraz ali se i zna malo naljutiti kada tata dođe u blatnjavim cipelama ili zaboravi mamin rođendan. Sljedeće ime kojim mamu oslovljavaju samo oni koje ne poznaje toliko dobro, kao što su poštar, prodavač u trgovini i sl. je Gospođa. Djeca ju zovu Teta i nju djevojčica opisuje kao simpatičnu mamu koja će uvijek lijepo pozdraviti i popričati, ali se nikad neće smijati kao mama Maja ili puno raditi kao mama Dušo. Postoji i ime koje djevojčica nikako ne voli, a to ime je Mater. Objasnjava kako joj Mater ne da da jede čokoladu, da ide vani ako nije napisala zadaću, da gleda televiziju ako sestra spava, tjera ju da jede povrće i pere zube. Djevojčica je svjesna da je to sve za njezino dobro ali mama Mater joj svejedno nije baš draga. Onda kada se djevojčica razboli, mama se zove Majka. Mama Majka ju uvijek vodi kod doktora i drži za ruku, kuha joj fine čajeve i stavlja hladne obloge. Mama Majka uvijek joj dopušta da jede puno čokolade i gleda televiziju cijeli dan, ali ne sviđa joj se to što je mama Majka uvijek tužna i zabrinuta. Od svih imena koja djevojčica navodi i svih mama koje opisuje najdraža joj je ona

²⁰ Broj stranica: 23

Uvez: tvrdi

Format: 20x20

Godina izdanja: 2020.

ISBN: 9789538222184

Dob: 3-5 godina

koje se zove Mama. Mama Mama uvijek je spremna za igru, djevojčici čita priče prije spavanja, kuha joj finu hranu koju voli, ponekad se i naljuti, ali to brzo prođe. Čak i onda kada ima jako puno posla, Mama Mama uvijek uspije naći vremena da se malo poigra sa svojom djevojčicom.

Dom je u ovoj slikovnici prikazan kao toplo i sigurno mjesto u kojemu je djevojčici koja nas vodi kroz samu priču, sve omogućeno. Iako je fokus slikovnice na mami, u jednom se trenutku spominje i tata; “Njeno drugo ime je Dušo. Tako ju je nazvao tata kad su se zaljubili”. Obitelj je prikazana kao funkcionalna i relativno tradicionalna; “Mama Dušo je marljiva, sprema tati sendviče, pegla mu košulje, ljubi ga u obraz, ali zna i podviknuti kada on na cipelama unese blato u stan ili kada joj zaboravi rođendan”. Kroz cijelu priču i sve opise koje nam djevojčica daje možemo zaključiti kako je njezina mama jedna nježna majka koja uvijek pronade vremena za igru i zabavu sa svojom kćerkom, ali ju isto tako i izgrdi ako napravi nešto krivo ili loše, te se o njoj brine na načine koje djevojčica još uvijek ne razumije u potpunosti; “Sve u svemu, nije baš jako draga, iako znam da to sve čini za moje dobro. Ali opet, ako se meni to ne sviđa, kako može biti za moje dobro?”. Vidimo da unatoč svim obvezama koje mama ima, svejedno svakodnevno uspije provoditi kvalitetno vrijeme sa svojom kćerkom; “Čak i kad ima puno posla, uvijek nađe vremena da se malo poigra sa mnom”. Djeca svakodnevno gledaju roditelje u raznim životnim situacijama i primjećuju kako se njihovo ponašanje i komunikacija mijenjaju od situacije do situacije, ali ono što je bitno jest da se uvijek osjećaju sigurno i znaju kako je na kraju dana to još uvijek samo njihova mama koja će se s njima poigrati i pročitati im najdražu priču prije spavanja. Kako odrastaju, djeca sve više shvaćaju neke postupke svojih roditelja i počinju razumjeti da je sve to bilo za njihovo dobro. Djevojčica u ovoj priči razumije da ju mama tjera da jede povrće i pere zube za njeno dobro ali ne razumije kako je to za njeno dobro ako se njoj to ne sviđa međutim ona vjeruje da joj mama želi samo najbolje pa ju zato sluša iako još uvijek ne razumije sve u potpunosti.

Ilustracije se prostiru preko cijelih stranica te je na svakoj od njih ostavljen manji dio za tekst. Rečenice su kratke i jednostavne, pisane dječjim jezikom. Na svakoj stranici opisuje se jedna od mama pa je tako svako mamino ime pisano u drugačijoj boji, npr. mama Maja pisana je u crvenoj boji, mama Dušo u plavoj, mama Gospođa u zelenoj, mama Teta u narančastoj, mama Mater u svjetlije zelenoj itd. Također je i pozadina na svakoj ilustraciji ispunjena imenom one mame koja se na toj stranici opisuje. Prevladavaju svijetle i nježne boje, pozadina je pretežno bijela na svakoj stranici osim na onoj na kojoj se opisuje mama Majka koja zabrinuto brine o svojoj bolesnoj kćerki. Slikovnica započinje s prikazom kuće u kojoj obitelj o kojoj se radi živi. Kuća je prikazana po danu, mama i kćer su na prozoru, u dvorištu se veselo igraju kućni

ljubimci. Završava prikazom iste te kuće ali je na kraju slikovnice kuća prikazana po noći. Životinje spavaju, obitelj spava, grad u pozadini spava te se osjeća mir.

Zaključak

Crnković dječju književnost opisuje kao dio književnosti koji sadrži djela što su po tematici i formi namijenjena djeci. Veliki se dio starijih tekstova dječje književnosti danas označava kao neprilagođen djeci dok se istovremeno u dječju književnost uvrštavaju djela i tekstovi koji povijesno nisu bili namijenjeni djeci. Pojedini se tekstovi tako određuju kao dječji po onome što se u tom trenutku smatra dječjom percepcijom i potrebama što znači da se istraživači i teoretičari, u definiranju granica dječje književnosti, vode vlastitom vizijom djetinjstva. Shvaćanja djetinjstva kontekstualno su varijabilna, te kulturno i povijesno promjenjiva (Hameršak, Zima; 2015). Kroz ovaj rad obradili smo dvadeset slikovnica suvremene dječje književnosti pa je samim time i fokus rada na suvremenom shvaćanju djeteta i djetinjstva, kao i motiva kuće te onoga što ona predstavlja djetetu danas. Kako su se ta shvaćanja djeteta i djetinjstva kroz povijest mijenjala tako su se mijenjale i teme i motivi koji su prevladavali u dječjoj književnosti. Teme koje uglavnom prevladavaju u suvremenim slikovnicama su odnosi unutar obitelji, polazak u školu, prijateljstva, strahovi te izazovi koje sve od navedenoga nosi sa sobom. Sve je više i slikovnica koje obrađuju teže teme, kao što su bolest ili smrt bliske osobe, u kojima je fokus stavljen na dijete koje to proživljava, njegovo emocionalno stanje i načine na koje se nosi sa određenom situacijom. U svakom slučaju, teme doma i obitelji sveprisutne su te se provlače kroz gotovo sve slikovnice i iako u svakoj slikovnici nisu prikazane na isti način, pojedini motivi uvijek imaju vrlo slično ili isto značenje, kako u različitim suvremenim slikovnicama, tako i u većem dijelu tradicionalnih i starijih slikovnica pa tako vatra gotovo uvijek predstavlja toplinu, sigurnost, utjehu i zajedništvo. Blagdani su prikazani kao vrijeme koje povezuje obitelj, te donosi mir i spokoj. Stvari u kući poput ladica i ormara, u svakoj slikovnici prikazani su kao intimna mjesta koja čuvaju naše uspomene i tajne koje ne otkrivamo svakome.

Dom je generalno prikazan kao mjesto koje nas oblikuje od malih nogu, mjesto kojeg ćemo se zauvijek sjećati koliko god daleko otišli, mjesto na kojem smo učili hodati, igrali se, slavili, veselili kao i mjesto na kojem smo plakali, tugovali i proživljavali razne gubitke. Iako nas dom kao fizičko mjesto s četiri zida ograničava u tom smislu, to je i dalje mjesto na kojem smo najslobodniji i gdje uvijek možemo biti ono što uistinu jesmo. Dom je cilj svih naših lutanja i mjesto kojem se uvijek vraćamo i o kojem sanjarimo onda kad nam je najteže.

Literatura

Analizirane slikovnice

1. Anić, V. (2020). *Božićna tišina*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Đokić, A. (2013). *Tri sestre*. Zagreb: Knjiga u centru.
3. Đokić, A. (2006). *Nemaš pojma Grizlijane*. Zagreb: Naklada Haid.
4. Guljašević, I. (2015). *Drveni neboder*. Zagreb: Igubuka.
5. Horvat-Vukelja, Ž. (2019). *Panika u kući pod morem*. Zagreb: Naklada Ljevak.
6. Horvat-Vukelja, Ž. (2021). *Žinko u školi*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Huseinović, K. i Petrlik, A. (2013). *Zaboravljeni patuljci*. Zagreb: Dječja knjiga.
8. Jurić, S. (2016). *Na krilima ljubavi*. Zagreb: Alfa.
9. Kadoić, A. (2011). *Zašto volim ići na spavanje*. Zagreb: A. Kadoić.
10. Kadoić, A. (2012). *Kod bake*. Zagreb: A. Kadoić.
11. Klobučar, A. (2010). *Strašljiva sova*. Zagreb: Sipar.
12. Kolanović, D. (2019). *Crveni slon*. Zagreb: Knjiga u centru.
13. Roditelji u akciji. (2017). *Naše obitelji*. Zagreb: Roda.
14. Petrlik Huseinović, A. (2019). *Plavo nebo*. Zagreb: Kašmir promet.
15. Petrović, A. i Pongrašić, E. (2020). *Sve moje mame*. Zagreb: Knjiga u centru.
16. Pongrašić, E. (2019). *Moj tata se smanjuje*. Zagreb: Kreativna mreža.
17. Pongrašić, Z. (2020). *Kisela kuća*. Zagreb: Knjiga u centru.
18. Pongrašić, Z. (2020). *Moja nosorogata obitelj*. Zagreb: Kreativna mreža.
19. Radalj, M. (2017). *Božić velikih čuda ili želje, pisma, čokolade*. Zagreb: Dječja knjiga.
20. Zelena, I. (2020). *Lord se vraća kući*. Zagreb: Knjiga u centru.

Ostala literatura

1. Bachelard, Gaston. (2000). *Poetika prostora*. Zagreb: Ceres.
2. Balić Šimrak, A., Rupčić, S. i Zalar, D. (2014). *Izlet u muzej na mala vrata prema teoriji slikovnice*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
3. Batarelo Kokić, I. (2015). *Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica*. Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, vol. 64, no. 3, str. 377-398.
4. Čačko, P. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcije*. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12- 16). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

5. Danon, D; Mountcastle, A. (2001). *Coming "home": Identity and Place in Post War Croatia*. Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku, vol. 38, no. 1, str. 105-119.
6. Galiot Kovačić, J. i Perić Kaselj, M. (2012). *Život na dvije lokacije: "Osjećaj mjesta" i kako povezati stari i novi dom*. Etnološka istraživanja, vol., no. 17, str. 241-257.
7. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
8. Hlevnjak, B. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica?* U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7-8). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
9. Javor, R. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica; zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Majhut, B. i Batinić, Š. (2001). *Od slikovnjaka do vragobe: Hrvatske slikovnice do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.
11. Maleš, D. (2012). *Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima*. Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namjenjen stručnjacima i roditeljima, vol. 18, no. 67, str. 13-15.
12. Mlinarević, V., Peko, A. i Munjiza, E. (2007). *Slika obitelji u udžbenicima hrvatskoga jezika i književnosti za mlađu školsku dob*. Odgojne znanosti, vol. 9, no. 1 (13), str. 33-48.
13. Petričević, M. <https://www.djecjivrtic-cvrcaksolin.hr/php/wsCommon/wsGetDocument.php?f=5ec5358e09f7c.pdf>
14. Pintarić, N. (2005). *Emotivan odnos prema prostoru u kojem živimo: jezična slika DOMA u hrvatskom, poljskom i ruskom jeziku*. Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, vol. 31, no. 1, str. 227-248.
15. Šišnović, I. (2011). *Dijete, vrtić, obitelj*. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, vol. 17, no. 66, str. 8-9.
16. Zalar, D. (2013). *Slikovnica u Hrvatskoj*: Hrvatska revija, vol. 13, no. 3, str. 31-35.
17. Wagner Jakab, A. (2008). *Obitelj – sustav dinamičnih odnosa u interakciji*. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, vol. 44, no. 2, str. 119-128.